Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIII. CELOVEC, PETEK, 24. MAREC 1978 ŠTEV. 12 (1858)

OBISK ZSO PRI SKGZ V TRSTU:

Med zamejskimi Slovenci

je potrebna čim tesnejša povezava v skupnem boju za narodne pravice

V okviru rednih stikov, ki jih že dolga leta vzdržujeta Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Slovenska kulturno-gospodarska zveza v Trstu, je bila prejšnji teden delegacija ZSO na obisku pri SKGZ. V petek zvečer so predstavniki ZSO kot gostje SKGZ obiskali predstavo igre „Vrtnice" v Stalnem slovenskem gledališču v Trstu. Po sobotnih razgovorih na sedežu SKGZ in po kosilu v Devinu, kjer so se sestali tudi s predstavniki Slovenske skupnosti, so si člani delegacije ogledali še gradbišče novega slovenskega Kulturnega doma v Gorici.

V delegaciji ZSO, ki jo je vodil predsednik dr. Franci Zwitter, so bili še podpredsednik dr. Avguštin Malle, tajnik dipl. inž. Feliks Wieser ter člani upravnega odbora: podpredsednik Zveze koroških partizanov Janez Wutte-Luc, občinski odbornik v Pliberku Stanko Vavti, tajnik Slovenske prosvetne zveze Andrej Kokot in glavni urednik Slovenskega vestnika Rado Janežič. Delegacijo SKGZ pri razgovorih je vodil predsednik Boris Race, v njej pa so bili še tajnik dr. Darij Cupin ter člani izvršnega odbora dr. Vito Svetina, Filibert Benedetič, dr. Mirko Primožič, Edmund Košuta, Bogo Samsa in Jože Koren.

Pri razgovorih je bila z obeh strani poudarjena potreba in važnost stalnih stikov med osrednjimi organizacijami Slovencev v Avstriji in Italiji, ker gre v obeh primerih za zelo podobne razmere in zato tudi za mnogo skupnega v boju za dosego takih razmer, v katerih bi bila manjšini zagotovljena obstoj in vsestranski enakopravni razvoj. V tem smislu je tudi tokratno srečanje veljalo medsebojnemu informiranju o položaju obeh narodnih skupnosti ter izmenjavi izkušenj v njunih prizadevanjih za uresničitev narodnostnih pravic, zajamčenih v mednarodnih dokumentih ter v ustavnih določilih obeh držav. Prav tako pa so bile obravnavane tudi vsestranske možnosti čim tesnejšega sodelovanja ter dogovorjene konkretne oblike in akcije, ki bodo poglobile stike med obema organizacijama ter obogatile medsebojno sodelovanje na posameznih področjih.

O razgovorih med delegacijama ZSO in SKGZ je bilo sprejeto skupno sporočilo, ki ga objavljamo na posebnem mestu.

Koristnost čim tesnejše povezave in čim širšega sodelovanja med Slovenci v zamejstvu pa je bila poudarjena tudi na kosilu v Devinu, ki so se ga poleg članov obeh delegacij udeležili še jugoslovanski generalni konzul v Trstu Ivan Renko ter predstavniki Slovenske skupnosti: predsednik deželnega sveta te na strankarski podlagi osnovane slovenske organizacije dr. Andrej Bratuž, deželni tajnik in poslanec dr. Drago Štoka ter predsednik goriškega pokrajinskega sveta Gradimir Gradnik.

Predsednik ZSO dr. Franci Zwitter se je ob tej priložnosti zahvalil SKGZ za topel sprejem in poudaril veliki pomen takih srečanj za skupne napore, da ohranimo slovenskemu človeku obstoj in enakopravnost na podedovani zemlji. Izrazil je željo, da bi Slovenci v Italiji v novih pogojih, ki jih je ustvaril osimski sporazum, dosegli uresničitev svojih pravic in s tem zaščito svojega obstoja in razvoja. Izrazil je zadovoljstvo zaradi prisotnosti predstavnikov Slovenske skupnosti in naglasil pomen enotnosti v narodnih vprašanjih, kakor je to tudi primer obeh osrednjih organizacij na Koroškem. Zavedamo se, je naglasil predsednik ZSO, da je v prvi vrsti od nas samih odvisno, če bomo ostali in živeli, zato pa se tako vztrajno borimo za dosledno izpolnitev člena 7 državne pogodbe.

Temu boju koroških Slovencev je želel čim večji uspeh predsednik SKGZ Boris Race. Izrazil je prepričanje, da bomo koroški Slovenci še naprej vztrajali v svojem pravičnem prizadevanju za dosledno izpolnitev obveznosti Avstrije do manjšine ter zagotovil vso podporo našemu boju, ki ima — kot je dejal — kljub precej različnim pogojem in okoliščinam vendarle mnoge skupne značilnosti z bojem Slovencev v Italiji.

Predstavnik Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka je naglasil, da je to srečanje prvi stik na taki ravni. Ko je govoril o trenutnem političnem položaju v Italiji, je izrazil zaskrbljenost nad bližnjo bodočnostjo, obenem pa dejal, da tudi Slovenci v Italiji občutijo trdo roko Avstrije nad koroškimi Slovenci. Zato je še toliko bolj važno, da imamo Slovenci v temeljnih vprašanjih našega obstoja skupen jezik, kar nam bo olajšalo rešitev naših problemov.

Končno je pomen takih srečanj poudaril še generalni konzul Ivan Renko ter zagotovil, da bo matična domovina kot doslej tudi v bodoče na ustrezen način podpirala pravični boj zamejskih Slovencev za njihove pravice.

Pogovor z vlado o manjšinskih vprašanjih

Zvezni kancler dr. Bruno Kreisky je povabil predstavnike Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnega sveta koroških Slovencev na pogovor „o načelnih vprašanjih v zvezi s slovensko narodno skupnostjo na Koroškem". Pogovor bo v ponedeljek 3. aprila 1978 v uradu zveznega kanclerja na Dunaju.

Skupno sporočilo o obisku ZSO pri SKGZ v Trstu

V okviru dolgoletnega sodelovanja in tesnih stikov, ki jih vzdržujeta Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Slovenska kulturno-gospodarska zveza, je zastopstvo ZSO 18. marca 1978 obiskalo SKGZ z namenom, da si obe organizaciji izmenjata informacije o položaju slovenskih manjšin na Koroškem in v deželi Furlaniji-Julijski krajini.

Obe organizaciji sta poudarili glavna načela, po katerih se je treba ravnati pri obravnavanju in reševanju življenjskih problemov narodnostnih skupnosti:

Izhajati je treba iz osnovnega načela, da so narodnostne skupnosti subjekt svojih pravic in teženj, zato je mogoče reševati njihova vprašanja samo v sporazumu z njimi samimi.

Nesprejemljivo je vsakršno ločevanje pripadnikov manjšin v kategorije z različnimi pravicami, zlasti tudi ne na osnovi številčne moči, stopnje narodne zavesti ali drugih iz zgodovinskega razvoja izvirajočih posledic.

Obe organizaciji sta potrdili potrebo po enotnih stališčih in skupnem nastopanju vseh slovenskih in demokratičnih sil večinskega naroda pri uveljavljanju narodnostnih pravic v smislu mednarodnih obveznosti in ustavnih določil.

Posebno pozornost sta obe organizaciji posvetili potrebi po gospodarski krepitvi narodnostnih skupnosti kot enem izmed poglavitnih pogojev za enakopravno uveljavljanje v družbenem življenju.

Boj za uveljavitev vseh teh načel je uresničljiv le v povezanosti z bojem za demokratični razvoj družbe in s tesno povezanostjo zamejskih Slovencev z matičnim narodom.

Zastopstvi ZSO in SKGZ sta po prikazu razmer in dejanskega stanja in problematike slovenske narodnostne skupnosti v Avstriji in v Italiji sprejeli sklepe o nadaljnjem sodelovanju.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA V CELOVCU

vabi na

Slavnostno prireditev

OB 70-LETNICI NJENEGA OBSTOJA

v nedeljo 16. aprila 1978 ob 14. uri v Mestnem gledališču v Celovcu

Pod geslom:

IZ RODA V ROD KRVI GRE TEK
IZ VEKA V VEK DUH IŠČE POT

Vstopnice so v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, v knjigarni „Naša knjiga" v Celovcu in v pisarni SPZ ter 1 uro pred prireditvijo pri gledališki blagajni.

bodo sodelovali pevski in tamburaški zbori, inštrumentalni ansambli, folklorne skupine, recitatorji in likovni umetniki; skupno nad 500 sodelujočih.

Odbor

Enakopravnost manjšin v Avstriji samo „pomota"?

Na vprašanje ÖVP-jevskih poslancev, kako je bilo mogoče, da se je na pismu, ki ga je poslal urad zveznega kanclerja Slovenskemu informacijskemu centru v Celovcu, pri krajevni navedbi poleg nemškega imena Klagenfurt pojavila tudi slovenska označba Celovec, je zvezni kancler Kreisky odgovoril, da je šlo za pomoto. Hkrati je zagotovil, da bo poskrbel, da se v bodoče kaj takega ne bo več dogajalo.

Tako, zdaj smo iz poklicanih ust slišali, da enakopravnost manjšin v Avstriji ni nič drugega kot „pomota". In dobili tudi zagotovilo, da se take „pomote" ne bodo več ponavljale, kar z drugimi besedami povedano pomeni, da se enakopravnost manjšin ne bo več prakticirala, kadar bi to bodlo v oči nemške nacionaliste.

Za razmere v tej čudni domovini še bolj čudne demokracije je vsekakor značilno, da se politična stranka, ki se ima za demokratično, tako nedemokratično in izrazito nacionalistično zaletava ob dvojezično poimenovanje mesta, ki je še v prejšnjem stoletju bilo kulturno središče vsega slovenstva in kjer imamo Slovenci še danes svoje ustanove in osrednje organizacije. Še bolj značilno pa je, da se takemu iz golega protislovenskega šovinizma porojenemu nacionalizmu ukloni in podredi celo vodilni predstavnik tiste državne oblasti, ki ji državna pogodba nalaga zelo jasne in nedvoumne obveznosti glede uresničevanja in spoštovanja enakopravnosti manjšin.

V takih razmerah se seveda ni čuditi, če oblasti na zahteve po izpolnitvi teh obveznosti odgovorijo z brutalnim policijskim nasiljem in sodnijskim preganjanjem. Več kot 30 koroških Slovencev bo v bližnji bodočnosti postavljenih pred sodišče, ker so z „napisnimi akcijami" in podobnimi sredstvi demokratičnega boja opozorili na neporavnani dolg, ki ga ima država do manjšin. Dosledna zahteva po jezikovni enakopravnosti pa je v konkretnem primeru „rodila" celo že grožnjo z odvzemom poslovne sposobnosti (Entmündigung).

Takih primerov, ki prepričljivo kažejo, kako zmotno je v Avstriji govoriti o enakopravnosti manjšin, bi bilo dovolj za „belo knjigo"!

Razgovor na sedežu SKGZ v Trstu ob obisku delegacije ZSO iz Celovca

Spoštovanje manjšinskih pravic
je pogoj za dobre odnose med sosednimi državami

V dneh od 20. do 23. junija 1978 bo v Beogradu zasedal 11. kongres Zveze komunistov Jugoslavije, na katerem bodo temeljito pretresli dosedanji razvoj in trenutni položaj Jugoslavije in njenega družbenopolitičnega življenja ter sprejeli smernice za bodoče delo. Važno mesto v razpravah pa bo zavzemala tudi zunanjepolitična dejavnost Jugoslavije, ki uživa danes najširši mednarodni ugled tako po zaslugi svojega razvijanja socialistične samoupravne demokracije kakor tudi po zaslugi svoje dosledne politike neuvrščenosti.

Vodstvo ZKJ je pripravilo že obsežna kongresna gradiva, o katerih bodo v okviru priprav na kongres razpravljali v raznih forumih. Med temi gradivi so tudi teze, ki opredeljujejo odnose Jugoslavije s sosednimi državami. Tozadevno je poudarjeno, da je politika dobrososedskih odnosov prvovrstnega pomena za Jugoslavijo ter predstavlja njeno trajno zunanjepolitično usmeritev. Jugoslavija bo — kakor je rečeno v tezah — tudi v bodoče vodila politiko razvijanja in pospeševanja dobrososedskih odnosov in sodelovanja, „z namenom, da bi bile meje, ki nas vežejo s sosednimi državami, čim bolj odprte".

Hkrati se ZKJ dosledno zavzema za politiko popolne enakopravnosti in svobodnega razvoja vseh narodov in narodnosti znotraj Jugoslavije, prav tako pa tudi za spoštovanje narodnih pravic delov jugoslovanskih narodov, ki kot narodne manjšine živijo v drugih državah. S tem v zvezi je govora o dobrem sodelovanju zlasti z Italijo in Romunijo, pa tudi z Albanijo. Glede odnosov z Avstrijo je v kongresnem gradivu izrecno poudarjeno, da se Jugoslavija zavzema za spoštovanje pravic slovenske in hrvaške manjšine, kakor so zagotovljene v državni pogodbi. Z ozirom na Bolgarijo je rečeno, da nespoštovanje pravic makedonske manjšine nasprotuje listini OZN in zaključnemu dokumentu helsinške konference. Pri ocenjevanju odnosov z Grčijo pa je izraženo prepričanje, da bi uspešna rešitev položaja makedonske manjšine prispevala k še bolj uspešnemu in vsestranskemu razvoju sodelovanja med obema državama.

Da v Jugoslaviji enakopravnost narodnosti ni le prazna fraza, marveč vsakdanja praksa, kaže tudi uveljavljanje samoupravnih interesnih skupnosti za prosveto in kulturo posameznih narodnosti. Te skupnosti so bile osnovane pred tremi leti in so v tem času zaživele v polni meri, z njimi pa so se narodnosti uveljavile na višji ravni, kar jim hkrati daje tudi večje pravice.

V nedeljo bo v Sloveniji drugi del volitev, kjer bodo izvolili tudi člane samoupravnih interesnih skupnosti italijanske in madžarske narodnosti. Priprave na volitve so bile hkrati priložnost, da so pregledali dosedanje delo in uspehe teh forumov. Tako so na skupni seji skupščin madžarskih samoupravnih interesnih skupnosti v Lendavi v oceni dosedanjega dela poudarili, da so narodnostne SIS dobile vso podporo na občinski, medobčinski in republiški ravni, kar jim je omogočilo, da so se uveljavile kot pomembne sooblikovalke narodnostnega življenja v Sloveniji, pa tudi na področju povezovanja z matičnim narodom.

Posebno lepe uspehe je dosegla madžarska narodnost v Sloveniji s svojimi napori za boljše informiranje v materinščini: poleg rednega izhajanja tedenskega glasila ter oddaj radia Murska Sobota v madžarščini potekajo zdaj uspešne priprave tudi za uvedbo TV oddaj v madžarščini iz ljubljanskega studia. Zabeležili so porast kvalitetnih gostovanj; nastajajo nove kulturne skupine in društva; v Lendavi so ustrezno uredili dvojezično knjižnico, drugo pa pripravljajo v Dobrovniku; pomurska založba izdaja knjige madžarskih pomurskih avtorjev; kontinuiteta izobraževanja pa je bila dosežena z uvedbo madžarskega pouka v pomurske in nekatere druge srednje šole poleg dvojezičnih osnovnih šol.

‚Borba' o Pahru

Nedavne izjave avstrijskega zunanjega ministra Pahra, ki se je zavzel za izločitev „specifičnih problemov Slovencev na Koroškem" iz obravnavanja avstrijsko-jugoslovanskih odnosov, je komentirala tudi beograjska „Borba".

Ugledni jugoslovanski list pravi, da zastopanje takih stališč moti temelje dobrega sosedstva ter opozarja, da izločanje manjšinske problematike iz jugoslovansko-avstrijskih odnosov predstavlja kršitev državne pogodbe. V tej zvezi „Borba" znova opozarja na obveznost Avstrije, da izpolni določila tega mednarodnega dokumenta glede osnovnih pravic slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem in Štajerskem ter na Gradiščanskem.

Značilna dvoličnost

V zvezi z vprašanjem Južne Tirolske je bilo v zadnjem času zlasti pri ÖVP in njenem tisku spet zaslediti nekaj pojavov, ki kažejo, kakšna dvoličnost vlada v določenih krogih v Avstriji in na Koroškem, kadar gre za obravnavanje manjšinske problematike doma in drugod.

ÖVP-jevski poslanci so v parlamentu na Dunaju vprašali zunanjega ministra Pahra, kako je z izpolnitvijo takoimenovanega južnotirolskega paketa. Pri tem je bilo rečeno, da tozadevna prizadevanja južnotirolske ljudske stranke sicer zaslužijo vse priznanje, „vendar pa izgleda, da je dosežen trenutek, ko bi se morala Avstrija vključiti v način nadaljnjega izvajanja paketa, da to reševanje ne bi povsem obviselo v zraku in postalo notranjeitalijanska zadeva". Zato so od ministra Pahra zahtevali pojasnila, kakšne ukrepe bo podvzel za izvedbo paketa in kakšne mednarodne korake smatra za potrebne, da bi dosegli uresničitev resolucije OZN o Južni Tirolski.

Zanimanje avstrijske vlade za usodo južnih Tirolcev je gotovo prav tako legitimno, kot je upravičena zaskrbljenost avstrijskih strank zaradi zavlačevanja pri izpolnjevanju paketa. Vendar pa eno kot drugo takoj zadobi priokus dvoličnosti, čim se spomnimo, kakšna stališča v enakih vprašanjih zavzemajo isti dejavniki, kadar gre za slovensko in hrvaško manjšino v Avstriji oz. za stališče Jugoslavije do tega problema: tedaj je namreč manjšinsko vprašanje izključno notranjeavstrijska zadeva, legitimni interes matične države pa vmešavanje v notranje zadeve.

Nezadovoljstvo z avtonomijo, ki jo daje Južni Tirolski paket, je izrazil južnotirolski Heimatbund (nomen est omen?), v katerem so včlanjeni tudi tisti južni Tirolci, ki so bili v šestdesetih letih obsojeni zaradi dinamitskih atentatov. In ta organizacija je pozvala južnotirolsko stranko, da se mora zavzeti za načelo narodne samoodločbe, kar z drugimi besedami pomeni odcepitev od Italije. SVP trenutno sicer še podpira italijansko vlado, vendar je bilo tudi v njenih vrstah že slišati podobne pobude odnosno grožnje za primer, da bi v Italiji prišlo do vključitve komunistov v vlado.

Gotovo si ni težko zamisliti besno reakcijo določenih krogov na Koroškem, če bi zaradi naraščajočega in odločilnega vpliva nemških nacionalistov na reševanje manjšinskih vprašanj začeli o podobnih pobudah razmišljati tudi koroški Slovenci — tedaj bi bili veleizdajalci, domovina pa spet enkrat v nevarnosti. Kakor vidi npr. Pust v Volkszeitung v nevarnosti Italijo kot pravno državo zaradi akcij „rdečih brigad", ni pa videl nevarnosti za pravni red Avstrije, ko so leta 1972 podivjane horde „tafelstürmerjev" poteptale zakonitost v blato.

To so dvojna merila, to je dvolična morala!

Slovenija in Hrvaška
predstavljata svoje turistične privlačnosti

V okviru jubilejnega 10. strokovnega sejma gostinstva in turizma v Celovcu, kjer že dolga leta spadata med stalne razstavljalce, sta Slovenija in Hrvaška posebej opozorili tudi na svoje turistične privlačnosti in zmogljivosti. Predstavniki Gospodarske zbornice Slovenije in Turistične zveze Hrvaške so povabili zastopnike koroškega tiska, da jih seznanijo s tozadevnimi ponudbami.

Turistična izmenjava med Avstrijo in Jugoslavijo je v zadnjih letih močno narasla in dosega zdaj že kar velike razsežnosti. O tem prepričljivo govori letna bilanca: 5,5 milijona mejnih prehodov jugoslovanskih državljanov v Avstrijo ter 3 milijone mejnih prehodov avstrijskih državljanov v Jugoslavijo. Ravno zato, ker tozadevni promet šemočno prevladuje iz Jugoslavije v Avstrijo, si pristojni dejavniki v Jugoslaviji prizadevajo, da bi „bilanco" izboljšali oziroma izravnali.

Da polaga Hrvaška največjo pažnjo na obmorski turizem, je povsem razumljivo, saj odpade od skupnih 6116 km jugoslovanske jadranske obale kar 5790 km na Hrvaško, ki s svojimi 1185 otoki upravičeno nosi tudi ime „dežela tisočerih otokov". Krk, Rab, Cres, Pag, Brač, Hvar in Korčula — to je le nekaj imen otokov, ki po svojih lepotah in zanimivostih slovijo daleč po svetu, kakor so splošno znana imena krajev, kot so Pula, Dubrovnik, Opatija, Rovinj, Poreč, Makarska, Crikvenica itd. Že doslej so na Hrvaškem zabeležili na leto več kot 22 milijonov turističnih nočitev; drugo mesto s 5,6 milijona nočitev je zavzemala Avstrija. V letošnji turistični sezoni želijo te številke še povečati. V ta namen bodo zgradili nadaljnje turistične objekte in s tem povečali ter popestrili tozadevne zmogljivosti. Število hotelskih postelj se bo povečalo za 2000, število zasebnih turističnih postelj pa celo za 20.000; prav tako bodo znatno povečane zmogljivosti kampingov. Kot dežela otokov pa si Hrvaška prizadeva tudi za boljšo povezavo med celino in otoki.

Slovenija nudi poleg čistega morja (Jugoslavija je ena prvih sredozemskih držav, ki je sklenila poseben zakon o čistoči morja in ima danes tozadevno najstrožje predpise) tudi še razne druge privlačnosti. Od inozemskih turistov odpade 39 % na obmorski turizem, 26 % na turizem v gorah in planinah in 10 % na bivanje v svetovno znanih zdraviliščih. Poleg tega so na voljo najboljši pogoji za ribolov, za lov, za jahanje in za druge „dejavnosti", ki sodijo med privlačnosti turizma. Avstrijski gostje zavzemajo v Sloveniji (podobno kot v jugoslovanskem merilu) 14 % vseh inozemskih turistov; letno preživi počitnice v Sloveniji 90.000 avstrijskih turistov, število nočitev pa znaša 350.000. V znanih tujskoprometnih krajih, kot so Portorož, Bled, Bohinj in drugi, bo letos v modernih hotelih na razpolago nadaljnjih 1800 turističnih postelj. Velike investicije so v teku v znanih zdraviliščih, kot so Radenci, Rogaška Slatina, Moravci, Rimske Toplice, Laško, Dobrna itd., ki jih radi obiskujejo tudi Avstrijci (v veliki meri tudi po posredovanju bolniških blagajn). Z ustreznimi zmogljivostmi pa se priporoča Slovenija tudi za velike kongrese in podobne mednarodne prireditve.

Tako Slovenija kot Hrvaška sta za tuje goste „privlačni" zlasti tudi zaradi zmernih cen za turistične storitnosti. Zagotovili so, da bo 60 % turističnih in gostinskih obratov ostalo pri cenah leta 1977, pri ostalih pa se bodo cene povišale za 1 do 7 %. Tako bo v letu 1978 v glavni sezoni dnevna cena v najvišji kategoriji znašala do 570 šilingov, v kategoriji B pa 180; v posezoni bodo cene za 30 do 40 % nižje. Ne nazadnje pa predstavljajo občutno pocenitev za inozemske goste tudi znižane cene bencina.

Predstavniki turističnega gospodarstva v Sloveniji in Hrvaški in sploh v Jugoslaviji so vsekakor optimistični glede letošnje sezone. Njihov optimizem upravičuje dejstvo, da so na Jadranu hoteli, ki so odprti skozi celo leto, zasedeni že sedaj. Če bo razvoj tak tudi v glavni sezoni, potem bo letošnja turistična bilanca gotovo zadovoljiva.

Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem vljudno vabita na

Spominsko svečanost

ob 35. obletnici usmrtitve selskih žrtev nacizma

ki bo v soboto 22. aprila 1978 na Dunaju z naslednjim sporedom:

- **Ob 13. uri spominska maša v slovenskem jeziku v cerkvi Sv. Trojice, 8., Alserstraße 17.**
- **Ob 14. uri polaganje vencev v spominskem prostoru za žrtve nacizma na Dunaju, 8., Landesgerichtsstraße 11 (deželno sodišče za kazenske zadeve).**
- **Nato spominska svečanost v Albert-Schweitzer-Haus, 9., Garnisongasse.**
  Po svečanosti bo majhen sprejem v Albert-Schweitzer-Haus.

Narodni svet koroških Slovencev **Zveza slovenskih organizacij na Koroškem**

Socialisti v Italiji
podpirajo borbo Slovencev

Na deželnem kongresu Socialistične stranke Italije za deželo Furlanijo-Julijsko krajino, ki je bil minulo nedeljo v Vidmu, so se odločno zavzeli tudi za rešitev vprašanj slovenske narodnostne skupnosti. Tozadevno so na kongresu sprejeli posebno resolucijo, ki nalaga organom stranke konkretne obveznosti glede zavzemanja v korist Slovencev in njihovega boja za dosego popolne enakopravnosti.

Tako deželni kongres PSI, priznavajoč politično in kulturno pomembnost prisotnosti, rasti in valorizacije slovenske narodnostne skupnosti, obvezuje novoizvoljene deželne organe, da posvečajo največjo pozornost vsem še nerešenim problemom, ki so podlaga za pravilen, kulturen in zrel odnos med slovensko in italijansko etnično skupino, ki že stoletja živita skupaj v Furlaniji-Julijski krajini. To pomeni, da bo morala delovanje stranke v deželnem svetu, v vseh krajevnih upravah in v raznih organizmih, ki so kakorkoli pristojni za to problematiko, navdihovati zahteva po zagotovitvi najširših oblik zaščite.

V tem smislu so bili tudi obvezani delegati za vsedržavni kongres stranke, da tam poudarijo potrebo po sprejemu posebnega zakona za globalno zaščito slovenske narodnostne skupnosti, ki bo moral med drugim zagotoviti pravico do rabe slovenskega jezika v vseh javnih uradih in urediti gospodarske probleme glavnih kulturnih ustanov Slovencev, prav tako pa bo posebno pozornost treba posvetiti celotni problematiki slovenske šole in ji zagotoviti stvarno funkcionalno avtonomijo.

Sploh bo stranka podpirala pobude, ki so namenjene slovenski skupnosti. Vso podporo bo nudila slovenski komisiji in njeni dejavnosti, priznala pa bo tudi dvojezični strankarski znak na področjih, kjer živijo Slovenci.

Iskra - der Funke
Časopis za pravice manjšin

Kakor smo v našem listu že poročali, se je salzburški Solidarnostni komite za pravice manjšin odločil za izdajanje posebnega časopisa, s katerim bi večinski narod v Avstriji, pa tudi mednarodno javnost bolj redno obveščal o boju za pravice manjšin. Zdaj je izšla prva številka tega lista, ki se imenuje „Iskra — der Funke".

Na skupno 14 straneh prinaša prva številka poleg uvodnega članka o namenu in načrtih lista še vrsto zanimivih poročil. V daljšem članku je kritično ocenjena dokumentacija urada zveznega kanclerja o pravnem položaju manjšin v Avstriji. „Na robu" je opozorjeno na preplah, ki ga je povzročilo pismo urada zveznega kanclerja, ker je bila za Klagenfurt navedena tudi slovenska označba Celovec. Potopisni zapiski iz Podjune vsebujejo značilne dogodke in vtise o današnji „stvarnosti" na južnem Koroškem. Da je tudi Zilja avtohtono naselitveno ozemlje koroških Slovencev, izhaja iz poročila o lanskoletni solidarnostni vožnji po celotnem dvojezičnem ozemlju. Kako pa je bilo to naselitveno ozemlje zoženo in razdrobljeno z zadnjo „rešitvijo" manjšinskega vprašanja, kaže karta, na kateri so zarisane redke občine s slovenskim uradnim jezikom oz. z dvojezičnimi napisi. Sledi obširna recenzija Haas-Stuhlpfarrerjeve knjige „Avstrija in jeni Slovenci". Kratko so omenjeni letošnji Koroški kulturni dnevi, ki so bili posvečeni šolski problematiki. Na vprašanje gradiščanskih Hrvatov opozarja članek o hrvaški učiteljici, ki ni „smela" postati ravnateljica dvojezične glavne šole, ker jo je asimilant Robak imenoval „militantno Hrvatico". Obširno je govora o policijskem nasilju in sodnih procesih proti koroškim Slovencem ter poskusih kriminalizacije njihovega boja za enakopravnost. Po izvlečkih iz obeh slovenskih tednikov je kritično osvetljeno odlikovanje deželnega glavarja Wagnerja. Končno prinaša list še poročilo o lanskoletnem oktobrskem taboru ob Rjavškem jezeru pri Hodišah. Iz natisnjenega vabila pa je razvidno, da se bo salzburški Solidarnostni komite obletnice podpisa državne pogodbe spomnil 19. maja s prireditvijo, na kateri bodo sodelovali pevci SPD „Danica" iz Št. Vida v Podjuni, Harald Irnberger pa bo bral iz svojega opisa koroških razmer „Z rjavo tinto".

Posamezna številka lista „Iskra — der Funke" stane 5 šilingov, letna naročnina (5 številk) pa vključno poštnine 25 šilingov. Naslov: Salzburger Solidaritätskomitee für die Rechte der Minderheiten, Postfach 59, 5010 Salzburg.

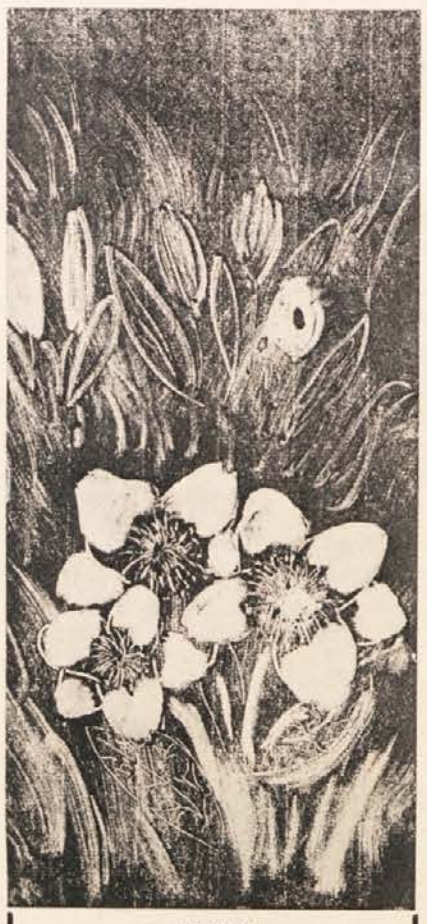

VESELE
VELIKONOČNE PRAZNIKE
vsem bralcem,
sodelavcem in prijateljem
Slovenski
VESTNIK

Stoletnica rojstva

slovenske pisateljice Zofke Kvedrove

Prihodnji mesec — 22. aprila — bomo obhajali stoletnico rojstva „prve zaresne slovenske pisateljice" (kot jo je imenoval njen prijatelj Ivan Cankar) Zofke Kvedrove. Slovenska kulturna javnost bo ta jubilej počastila s številnimi prireditvami in kulturnimi akcijami ter je bil pri republiški konferenci SZDL Slovenije v ta namen osnovan poseben pripravljalni odbor, v katerem so predstavniki družbenopolitičnega življenja ter kulture, umetnosti in znanosti.

Program praznovanj jubileja Zofke Kvedrove je dvojen: enkrat povezan na sam dan njenega rojstva, na katerega bo osredotočeno jedro prireditev, poleg tega pa bo praznovanje zajelo tudi daljšo obdobje, kjer se bodo zvrstile predvsem založniške in znanstveno kritične akcije. Tako bodo vsestransko obdelali in ovrednotili njeno delo in pomen kot publicistke, urednice, pisateljice, kulturne posrednice in prevajalke, prav tako pa tudi njeno vlogo v razvoju slovenskega in sploh jugoslovanskega delavskega gibanja ter v boju za enakopravnost žensk v začetku našega stoletja. Kajti vse to je doslej še premalo doživelo pozornosti ocene in priznanja, bodisi na področju literarne zgodovine bodisi politične.

Jedro praznovanj jubileja Zofke Kvedrove bo, kot že rečeno, osredotočeno na sam dan njenega rojstva, ko bodo v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani na osrednji proslavi pod pokroviteljstvom SZDL odprli razstavo pisateljičinih del; to razstavo bodo pozneje pokazali tudi v drugih slovenskih krajih. V sodelovanju z znanstvenimi ustanovami in društvi bo prirejen znanstveni simpozij o Zofki Kvedrovi, na katerem bodo sodelovali strokovnjaki iz vse Jugoslavije, pa tudi iz tujine.

Posebno mesto v okviru proslav ob stoletnici rojstva Zofke Kvedrove bo razumljivo zavzemala založniška dejavnost. Slovenske založbe bodo poskrbele za izdajo njenih del in je v tej zvezi nedvomno zanimiva pobuda SZDL, naj bi ob stoletnici izdali tudi njena zbrana ali izbrana dela, ki jih na slovenskem knjižnem trgu že štirideset let ni več. Odbor za proslavo pa je predlagal, da bi Zofko Kvedrovo uvrstili v zbirko „Znameniti Slovenci" in tako tudi z biografsko-kritične plati osvetlili podobo najizrazitejše med slovenskimi pisateljicami, ki so stopile v slovensko javnost na prelomu stoletja. Svoj del k proslavam bodo razumljivo prispevali tudi tisk, radio in televizija; prav tako najrazličnejša kulturno-umetniška in prosvetna društva doma in v tujini. Ne nazadnje pa bo o Zofki Kvedrovi treba spregovoriti tudi na letošnjem simpoziju v Linzu, kjer bodo osvetlili žensko gibanje v Evropi med leti 1900—1939.

Spominu in bodočnosti

Po dolgih letih in desetletjih se je končno tudi Avstrija vključila v krog tistih držav, ki so se v največjem nacističnem taborišču smrti Oswiecim-Auschwitz na Poljskem poklonili svojim žrtvam in žrtvam drugih narodov iz cele Evrope, katerih pripadniki so trpeli in umirali na tem strašnem kraju. Minulo nedeljo je bilo namreč v današnjem spominskem muzeju odkrito avstrijsko spominsko obeležje, ki v sliki in besedi priča o tem, da se je v nekdanjem taborišču Auschwitz tudi za številne Avstrijce končala življenjska pot pod udarci in streli nacističnih krvnikov.

Pravosodni minister Broda je na otvoritveni svečanosti naglasil, da je Auschwitz s vojim infernom tudi del avstrijske zgodovine, zato predstavlja to spominsko obeležje avstrijski narodni spomenik in spomenik za pripadnike vseh narodov, ki so se tu borili in trpeli; za žive pa je to naloga in obveznost, da z vsemi močmi delajo za sporazumevanje med narodi in za nedeljivo človečnost. „Ta kraj naj služi spominu in bodočnosti," je poudaril minister Broda. „Auschwitz obvezuje k spoštovanju človekovih pravic in človekovega dostojanstva, strpnosti in odločnosti, da se take strahote nikdar več ne morejo dogajati."

Nova številka Mladja

Izšla je 29. številka Mladja, ki vsebuje naslednje prispevke:

Jožica Čertov objavlja črtico „Bajka v soteski"; Florjan Lipuš opisuje pod naslovom „Opičarije" izlet v živalski vrt; Janko Messner ima v tej številki kar tri prispevke — Zgodbo o privatu, pod naslovom „Know how je važen" podaja navodila za uspešno premagovanje kakršnihkoli nasprotnikov, pod naslovom „O malem rodu zunaj pred durmi" pa objavlja svoj prispevek na lanskem zborovanju Slavističnega društva Slovenije na Bledu; iz vrst mladih avstrijskih pisateljev je predstavljen Manfred Chobot s kratkim proznim besedilom „Pokopališki vohun" (prevod Milena Merlak); prvič je v Mladju zastopan Herman Grm, in sicer z „Lurškim žegnom"; s poezijo se predstavljajo Štefka Vavti, Janez Šodrov, Jože Nedved in Janko Ferk; Arno Tausch, asistent na innsbruški univerzi, poskuša razčleniti konflikte, ki postajajo očitni v Avstriji sedemdesetih let; Vida Obid objavlja pripombe k Detelovi knjigi „Povojni slovenski koroški pesniki in pisatelji"; s področja likovne umetnosti je predstavljen Drago Drušković; uredništvo pa je prispevalo še oteske in opilke.

Cena posamezne številke znaša 40 šilingov, letna naročnina za štiri številke pa 150 šilingov. Naslov uprave: 9010 Celovec, pp. 307.

Počastitev Antona Janežiča

OB 150-LETNICI NJEGOVEGA ROJSTVA

V nedeljo 2. aprila 1978 bo Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji ob sodelovanje Slovenskega prosvetnega društva „Rož" počastilo v Šentjakobu v Rožu Antona Janežiča ob 150-letnici njegovega rojstva.

- **Ob 11. uri bo odkritje spominske plošče na lopi šentjakobske cerkve.**
- **Ob 13.30 uri bo v farni dvorani simpozij o Antonu Janežiču. Najavljeni predavatelji: dr. Anton Slodnjak, dr. France Bernik, dr. Marja Boršnik, dr. Štefan Barbarič in drugi.**
- **ob 15. uri bo v farni dvorani akademija v spomin Antona Janežiča z besedili iz njegovih literarnih glasil, z narodnimi pesmimi (šentjakobski mešani pevski zbor pod vodstvom Lajka Milisavljeviča) in branjem pesnika-domačina Antona Gabriela; slavnostni govornik dr. Matjaž Kmecl.**
- **Ob 19.30 uri predstava igre „Miklova Zala" (Špicarjeva dramatizacija, režiser župnik Sticker).**

Anton Janežič je žrtvoval svoje zdravje in premoženje za rast naše lepe materine besede. Vabljeni ste v Šentjakob vsi, ki vam je pri srcu njen razvoj v naših težkih dneh — posebno še mladina!

Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji

Sedmo srečanje

PESNIKOV IN PISATELJEV ZAČETNIKOV

Zveza kulturnih organizacij Slovenije ob organizacijski, strokovni in materialni pomoči Zveze socialistične mladine Slovenije, Zveze sindikatov Slovenije, Kulturne skupnosti Slovenije, Združenja gledaliških skupin Slovenije, Društva slovenskih pisateljev, Kulturno prosvetnega društva Ernestek Golob Peter iz Gradišča, revija Antena, revija M ter kulturnih in družbenopolitičnih organizacij in skupnosti v občinah Nova Gorica, Slovenj Gradec, Murska Sobota, Ptuj, Celje, Kranj, Kočevje, Črnomelj in Lenart razpisuje

7. srečanje pesnikov in pisateljev začetnikov

Področna srečanja bodo v Slovenj Gradcu (9. in 10. 6. 1978), Črnomlju (15. in 16. 7. 1978), Kranju (10. 9. 1978), Ptuju (23. 9. 1978), Novi Gorici (30. 9. in 1. 10. 1978), Celju (6. in 7. 10. 1978), Kočevju (7. in 8. 10. 1978) in Murski Soboti (13. 10. 1978); osrednje srečanje za najuspešnejše avtorje vseh območnih srečanj pa bo 10. in 11. 2. 1979 v Gradišču v Slovenskih goricah.

Na srečanju lahko sodelujejo pesniki in pisatelji začetniki, ki še niso izdali (razen v samozaložbi) nobenega svojega dela v knjižni obliki in še niso bili uvrščeni med najboljše v dosedanjih srečanjih pesnikov in pisateljev začetnikov. Kandidati morajo biti stari več kot 15 let.

Posamezni kandidati lahko sodelujejo z največ tremi prispevki v slovenskem jeziku, napisanimi s pisalnim strojem v treh izvodih. Posamezen prispevek v prozi ne sme po dolžini presegati: za črtico 3 strani, za esej 10 strani, za novelo 15 strani, za gledališki tekst 60 strani, za roman 100 strani; v poeziji pa ne sme biti daljši kot 2 strani.

Prispevke je treba poslati pod šifro v zapečateni ovojnici (na njej naj bo zapisana tudi domača občina kandidata). V tej ovojnici naj bo manjša zaprta ovojnica s točnim naslovom, šifro prispevkov ter podatki o izobrazbi, poklicu in starosti. Organizacijski odbor bo prispevke sprejemal do 20. 5. 1978 na naslov: Zveza kulturnih organizacij Slovenije (za 7. srečanje), Ljubljana, Dalmatinova 4/II. Vse poslane prispevke odstopijo avtorji za morebitno objavo brezplačno.

Tričlanske žirije (dva člana bo imenoval organizator območnega srečanja, enega pa odbor za literarno dejavnost pri ZKOS) bodo med pravočasno prispelimi prispevki s svojega območja izbrale po deset najboljših avtorjev za nastop na območnem srečanju. Tričlanska osrednja žirija, ki jo bo imenoval odbor za literarno dejavnost pri ZKOS, pa bo izbrala: po 2 najboljša avtorja iz vsakega območnega srečanja; 5 avtorjev izmed vseh ostalih avtorjev, ki so bili izbrani za območna srečanja, in do 5 avtorjev izmed tistih, ki niso bili uvrščeni na območna srečanja, a osrednja žirija zanje meni, da dosegajo raven, ustrezajo merilom in temeljnim ciljem srečanja.

K sodelovanju so vabljeni vsi pesniki in pisatelji začetniki iz Slovenije, Slovenci v drugih republikah ter iz slovenskih zamejskih območij v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, kakor tudi med delavci v tujini in izseljenci.

DR. ANTON SVETINA

Prispevki k zgodovini Beljaka in okolice

18

Statistični podatki so ohranjeni do leta 1766, podatek za leto 1782 o številu prebivalstva je povzet iz vizitacijskega zapisnika župnije za tisto leto. Izgleda, da župni urad po letu 1766 teh statističnih podatkov ni več pošiljal škofijskemu ordinariatu, ker jih je moral pošiljati državnemu uradu. Po izvršenih upravnih in sodnih reformah cesarice Marije Terezije je mnogo pristojnih deželskih sodišč fevdalnih zemljiških gospostev, pa tudi mnogo pristojnih cerkvenih ustanov prevzela državna uprava.

V škofijskem arhivu v Ljubljani so ohranjene tri okrožnice iz leta 1750, ki jih je poslal tedanji okrožni glavar za Gornjo Koroško (Kreishauptmann in Oberkärnten) Rok pl. Lindl vsem župnim uradom svojega območja. V prvi okrožnici z dne 27. 7. 1750 nalaga duhovnikom plačevanje quinquenala, v drugi okrožnici z dne 16. 11. 1750 nalaga župnim uradom, da morajo okrožnemu glavarstvu pošiljati vsako leto konsignacijo o letnih dohodkih in stroških župnije in o cerkvenih duhovnih in pobožnih ustanovah. V tretji okrožnici z dne 4. 2. 1750 pa nalaga župnim uradom, da morajo pošiljati okrožnemu glavarstvu četrtletno konsignacijo o rojstvih in smrtih faranov ter o nalezljivih boleznih z navedbo teh bolezni.

Če ob koncu pregledamo družbeno-politični, socialni, gospodarski, kulturni in narodnostni položaj prebivalstva Beljaka in okolice v dobi od leta 1461 do leta 1787, pridemo do tehle zaključkov:

Družbeno-politično živi podeželsko prebivalstvo še vedno pod fevdalno oblastjo zemljiške gosposke, pa tudi v mestu samem so tisti meščani, ki imajo v zakupu cerkvena zemljišča, podrejeni svoji pristojni cerkveni oblasti. Tu pa pride tekom 16. stoletja zaradi prodiranja Lutrovih novih verskih naukov tudi v slovenskih deželah do silnih trenj, v katerih izgublja rimsko-katoliška cerkev na svojih oblastnih pozicijah. Tako smo videli, da so med leti 1550 do 1580 zapuščali vikarji šmiklavške župnije ali sami svoje službeno mesto ali pa so bili od ljubljanskega stolnega kapitlja odstavljeni, ker so se udinjali novi luteranski veri. Protestantski lastniki grada Landskron so kot odvetniki nad župnijami beljaškega cerkvenega okrožja izrabljali svoje pravice iz odvetništva in začeli pobirati iz tega naslova od podložnikov nove dajatve, kar je privedlo do stalnih sporov med gospostvom Landskron in ljubljansko škofijo in kar je imelo tudi vpliv na družbeno-politične probleme tedanje dobe. V 17. stoletju je bila izvedena v avstrijskih deželah protireformacija, ki je v beljaškem cerkvenem okrožju le počasi napredovala in kjer je del kmečkega prebivalstva v okolici Beljaka do danes ohranil protestantsko vero, kar bi kazalo na trdnost političnega značaja tamkajšnjega prebivalstva. 18. stoletje pa je v znaku naraščajočega fevdalnega absolutizma habsburških vladarjev, ko prehaja pristojnost deželskih sodišč v upravnih in sodnih zadevah iz rok lastnikov zemljiške gosposke v roke državnih uradov in oblastev.

V socialnem pogledu je v opisanih časih veljala stanovska razlika med posameznimi sloji prebivalstva. Meščanstvo je predstavljalo višjo stanovsko stopnjo kot podložno kmečko prebivalstvo in je to svojo prednost znalo tudi uveljavljati. To smo v našem primeru videli pri volitvi cerkvenih ključarjev župne cerkve sv. Miklavža v predmestju Beljaka, kjer sta bila izvoljena za službo cerkvenih ključarjev stalno po dva beljaška meščana, kljub temu, da je znašalo številčno razmerje faranov te župnije med meščanstvom in kmečkim prebivalstvom 1 proti 3. Socialno pa so bile najbolj ogrožene nezakonske matere, ki so morale plačevati poleg višjih štolnih pristojbin še kazni za svoje grehe.

V gospodarskem pogledu bi bilo omembe vredno, da je morala biti v predmestju Beljaka v vsej dobi, ki jo opisujemo, zelo razvita trgovina med beljaškimi meščani in okoliškim kmečkim prebivalstvom, ker so imeli v predmestju svoje sedeže tisti cehi meščanskih obrtnikov, ki so morali surovine kupovati od kmetov, to so bili cehi pekov, mesarjev in klobučarjev. Gospodarstvu pa so zelo škodovali številni požari v predmestju Beljaka, ker je listinsko izkazano, da sta bila cerkev in župnišče sv. Miklavža skoraj vsakih dvajset let žrtve požara. Ob takih prilikah je verjetno pogorelo mnogo drugih stanovanjskih in gospodarskih poslopij v predmestju Beljaka. Ko sta leta 1786 cerkev in župnišče sv. Miklavža do tal pogorela, jih niso nikoli več na novo pozidali.

Ker je bilo v dobi, ki jo opisujemo, vse zasebno življenje prebivalstva pod stalnim duhovnim nadzorstvom duhovnikov, je bilo tudi kulturno udejstvovanje prebivalstva vezano s praznovanjem cerkvenih praznikov. Duhovniki so v nedeljah popoldne po dve uri poučevali otroke v verouku in je prihajalo k temu pouku 80 do 100 otrok. Za predmestje Beljaka je tudi že vsaj od konca 16. stoletja dalje listinsko izkazan obstoj šole, ki so jo vodili, kakor smo videli, dolga leta cerkovniki, dokler niso tekom 18. stoletja prevzeli to funkcijo za to postavljeni učitelji. Šolo so obiskovali večinoma le dečki, zato je bilo v teh časih med prebivalstvom, posebno med ženskim, še mnogo nepismenosti, saj smo videli, da leta 1722 sestra pokojnega vikarja Moserja ni znala podpisati reverza o dedovanju.

V narodnostnem pogledu je po listinskih virih, ohranjenih v ljubljanskem škofijskem arhivu, dokazano, da se je vršila tako v cerkvi sv. Miklavža kakor tudi v vseh cerkvah subvikariatov služba božja v slovenskem jeziku. Pri nastavitvi novih duhovnikov se je zahtevalo tako od strani ljudstva kakor tudi od strani posvetnih in cerkvenih oblasti, da so bili ti duhovniki vešči slovenskega jezika. Če niso bili vešči, jim je bil od ljubljanskega stolnega kapitlja izdan nalog, da se v treh mesecih naučijo slovenščine, o čemer so potem morali polagati pri stolnem kapitlju izpit. Najbolj zanimiva pa je ohranjena listina iz leta 1494 o dolžnostih vikarja župnije Lipa nad Vrbo, ki je temu vikarju med drugim nalagala, da je moral priti k cerkvi sv. Miklavža v Beljaku in tam opravljati slovenske pridige, kadar je šmiklavški vikar to od njega zahteval. V samem predmestju Beljaka je bila polovica prebivalcev slovenskega porekla, pa tudi večina podeželskega prebivalstva vsega beljaškega cerkvenega okrožja je še v času, ki smo ga opisali, pripadala slovenski narodni skupnosti.

(Konec)

Slovenska prosvetna zveza pripravlja svojo slavnostno prireditev

70-letnica Slovenske prosvetne zveze je brez dvoma eden največjih kulturnih dogodkov v letošnjem letu. Zato je razumljivo, da je Slovenska prosvetna zveza za svoj jubilej izdelala poseben program, ki zajema celo letošnje leto. Tako je SPZ Koroški koledar, ki izhaja že trideset let, za letošnje leto posvetila svojemu jubileju. Za to priložnost je izdala posebni stenski koledar, opremljen s slikami Toneta Kralja in natisnila poseben lepak, delo likovnega umetnika Jureta Jančiča. Veliko zanimanje je za jubilejno značko Slovenske prosvetne zveze, ki jo je izdelal akademski kipar prof. Božo Pengov. Slednji je izdelal tudi plaketo, ki jo bo SPZ podelila raznim zaslužnim osebam in ustanovam. Za Slavnostno prireditev ob 70-letnici obstoja SPZ, ki bo v nedeljo, 16. aprila v Mestnem gledališču v Celovcu pa bo izšla posebna brošura sporeda.

Osrednja jubilejna prireditev bo dogodek, ki bo gotovo ostal v nepozabnem spominu slehernega obiskovalca. Priprave na to slavnostno prireditev, ki bo izvedena pod geslom Župančičevih verzov: IZ VEKA V VEK IZ RODA V ROD KRVI GRE TEK, DUH IŠČE POT, niso le delo odbora SPZ, marveč vseh njenih sodelavcev na podeželju kakor tudi drugih kulturnih dejavnikov naše narodne skupnosti. Pri tem bo razumljivo posebno prišla do izraza slovenska narodna, umetna in tudi borbena pesem. Že sam podatek, da bo pri sporedu sodelovalo okoli štirideset nastopajočih pevskih in tamburaških zborov, inštrumentalnih ansamblov, folklornih skupin in recitatorjev pove, da gre tu za veličastno predstavitev kulturne dejavnosti. Vse to bo potekalo po določenem dramaturškem zaporedju, v za to posebno izdelani sceni, vse pa bo podkrepljeno s slikovno in filmsko dokumentacijo. V spored pa bodo vpletene tudi recitacije nekaterih domačih pesnikov. Za to priložnost pa bo SPZ pripravila tudi likovno razstavo tako, da bodo obiskovalci slavnostne prireditve v avli celovškega gledališča lahko videli dela naših likovnih umetnikov.

Vse navedeno je brez dvoma garant za dostojno proslavitev 70-letnega jubileja Slovenske prosvetne zveze, ki ga kulturno zainteresirani rojaki širom naše zemlje ne bodo zamudili. Zato naj tu opozorimo, da si čim prej zagotovite vstopnice, ki so trenutno na voljo pri zastopnikih krajevnih prosvetnih društev, knjigarni Naša knjiga v Celovcu in v pisarni SPZ. V kolikor bo vstopnic še na voljo, bodo na razpolago eno uro pred pričetkom prireditve pri gledališki blagajni. Ker je zanimanje za to osrednjo jubilejno prireditev izredno veliko, svetujemo, da si že sedaj zagotovite primerne sedeže, ki so s finančnega vidika dosegljivi za vsakega obiskovalca, saj stanejo posamezne vstopnice komaj 10 do 50 šilingov.

Da bo Slavnostna prireditev res najširši in množični prikaz naše kulturne dejavnosti, kaže seznam sodelujočih skupin ter njihovih vodij.

Mešani zbor „PODJUNA" v Pliberku (Oto Wutte), moški zbor SPD „EDINOST" v Pliberku (Valentin Hartmann), mešani zbor SPD „SRCE" v Dobrli vasi (Albin Krajnc), pionirska folklora SPD „SRCE" v Dobrli vasi (Milica Šturm), ansambel „Fantje iz Podjune" (Franc Gojer), moški zbor SPD „TRTA" v Žitari vasi (Jozej Starc), mešani zbor SPD „ZARJA" v Železni Kapli (Joško Wrulich), mladinska in pionirska folklorna skupina SPD „ZARJA" v Železni Kapli (Franci Sadolšek), tamburaški zbor SPD „ZARJA" v Železni Kapli (Oto Wutte), ansambel „The Spiders" v Železni Kapli (Peter Kuchar ml.), lovski moški zbor v Železni Kapli (Vladimir Prušnik), Ženski oktet SPD „OBIR" na Obirskem (Valentin Polanšek), otroški zbor SPD „OBIR" na Obirskem (Valentin Polanšek), ansambel „Artač" na Obirskem (Hanzi Artač), mešani zbor SPD „DANICA" v Št. Vidu v Podjuni (Hanzi Kežar), otroški zbor SPD „DANICA" v Št. Vidu v Podjuni (Daniela Kežar), ansambel „Korotan" SPD „DANICA" v Št. Vidu v Podjuni (Hanzi Kežar), otroški zbor SPD „VINKO POLJANEC" v Škocijanu (Marija Hartmann), moški zbor SPD „VINKO POLJANEC" v Škocijanu (Hanzi Kežar), kvartet „Hartmann" v Škocijanu (Božo Hartmann), mešani zbor SPD „RADIŠE" na Radišah (Šimej Wrulich), moški zbor SPD „RADIŠE" na Radišah (Stanko Wrulich), Radiški fantje (Tomaž Ogris), Danica Čertov v Slovenjem Plajberku, „Plajberški kvartet" v Slovenjem Plajberku (Mirko Lausegger), ansambel „DRAVA" SPD „BOROVLJE" iz Borovelj (Roman Verdel), Eda in Silvija Velik iz Sel, mešani mladinski zbor Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu (Joško Kovačič), Magda Pak in Edit Čertov iz Kotmare vasi, mešani zbor SPD „GORJANCI" iz Kotmare vasi (Jozi Pak), mešani zbor SPD „BILKA" v Bilčovsu (Joško Boštjančič), moški zbor SPD „BILKA" v Bilčovsu (Joško Boštjančič), moški zbor SPD „SVOBODA" v Logi vasi (Stanko Tschernitz), tamburaški zbor SPD „ZVEZDA" iz Hodiš (Dorica Sabotnik), moški zbor SPD „EDINOST" iz Škofič (Folti Pavlič), mešani zbor „ROŽ" iz Št. Jakoba v Rožu (Lajko Milisavljevič), moški zbor SPD „JEPA-BAŠKO JEZERO" iz Loč (Šimej Triesnig), tamburaški zbor SPD „JEPA-BAŠKO JEZERO" iz Loč (Erika Wrolich), moški zbor solnograških študentov iz Solnograda (Božo Hartmann), moški zbor „Prežihov Voranc" z Dunaja (Folti Sima), moški zbor graških študentov iz Gradca (Aleks Schuster), zbor kluba slovenskih študentov na Dunaju (Mirko Lausegger) ter likovni umetniki: Ernst Arbeitstein, Gustav Januš, Valentin Oman, Jože Štefan, Karel Vouk, Zorka Weiss in Jože Woschitz.

O dejavnosti Avstrijsko-jugoslovanskega društva

Kakor po navadi bo Avstrijsko-jugoslovansko društvo v Celovcu tudi letos organiziralo izlete v sosednjo Jugoslavijo in letovanje koroške mladine ob Jadranskem morju. V času od 25. maja (Telovo) do 28. maja bo organiziran štiridnevni izlet v Dolenjske toplice, ki pa bo povezan tudi z obiskom hrvaške metropole Zagreba, gradu Otočca, na otoku reke Krke itd. Dolenjske toplice je eno izmed 37 jugoslovanskih zdravilnih kopališč in se nahaja 12 km jugovzhodno od Novega mesta. Zdravilnost vode je obče znana in ima mednarodni sloves.

Odhod z omnibusom 25. maja s trga Hans-Gasser-Platz v Beljaku, oziroma ob 7. uri s Celovca pred Domom glasbe (Mießtaler Straße). Zadnji rok prijav je 1. maj 1978. Stroški za člane znašajo 1300, za nečlane 1400 šilingov.

V času od 22. do 29. septembra bo Avstrijsko-jugoslovansko društvo prvič organiziralo s potovalno agencijo „Jugoturs" prijetno potovanje z jadrnico med številnimi otoki južne Dalmacije. To potovanje z jadrnico po morju bo majhna „avantura", saj bodo prišli na račun tako vsi fotografi, prijatelji narave in čudovite arhitekture dalmatinskih mest, katerih zgodovina sega v čase Rimljanov in drugih narodv.

Jadrnica „Adria" s katero se bo odvijalo potovanje je dolga 39,15 in široka 8,40 m Površina jader znaša 420 m². Brzina brez jader 8 vozlov. Zadnji rok prijave je 31. marec. Cena za člane Avstrijsko-jugoslovanskega društva 3900; za nečlane 4100 šilingov.

Prijave tako za Dolenjske toplice kakor za jadranje ob južnodalmatinskem morju naj se posredujejo na naslov: ÖJG, Landesgruppe Kärnten, Postfach 134, 9021 Klagenfurt.

Kot druga leta tako bo društvo tudi letos organiziralo letovanje otrok v starosti od 8 do 15 let ob jugoslovanski obali Jadranskega morja. Počitniška akcija ki bo vsebovala dva turnusa, bo izvedena ob sodelovanju koroškega deželnega mladinskega sekretariata in deželnega socialnega deželnega referata otoka Lošinj, kjer bo kraj letovanja koroških otrok.

Veli Lošinj, kraj letovanja je znan že iz rimske dobe in po tem, da njegova lega odlično odgovarja zdravljenju bolezni dihalnih organov.

Na željo številnih staršev bo bivanje vsakega obeh turnusov podaljšan na 21 dni in sicer od 11. julija do 1. avgusta ter od 1. do 22. avgusta. Prispevek staršev za otroka, če so zavarovani pri „Kärntner Gebietskrankenkasse znaša 2.345; pri ABV pa 2.765 šilingov. Če starši otrok niso zavarovani pri omenjenih zavarovalnicah ali pa sploh niso zavarovani, znaša prispevek za letovanje 3500 šilingov. Interesenti naj se čimprej pobrigajo s prijavmi.

Zveza slovenske mladine vabi na

mladinski festival

ki bo v soboto 8. aprila 1978 ob 19.30 uri pri Šoštarju v Globasnici

Nastopali bodo:

Ansambel „PEPEL IN KRI"
solisti — Ditka Haberl, Oto Pestner, Edvin Fliser
ter domači interpreti

Prisrčno vabljeni!

V A B I L O

Letos poteka že 35 let smrti narodnega heroja Franca Pasterka-Lenarta. V počastitev obletnice njegove smrti bo Zveza koroških partizanov priredila

spominsko svečanost

ki bo v nedeljo 9. aprila s pričetkom ob 11. uri dopoldne na pokopališču v Železni Kapli.

Na sporedu bo: Polaganje vencev ob spremljavi pesmi „Kot žrtve ste padli v borbi za nas",
govori,
zborovske pesmi in recitacije

Poklonimo se njihovemu spominu! *Zveza koroških partizanov*

Vsestransko sodelovanje med zamejskima občinama

Po štiriletnem plodnem medsebojnem sodelovanju med občinama Škofja Loka na Gorenjskem in primorsko občino v Sovodnjah v Italiji je prišlo v soboto do pobratenja obeh občin. Ta slovesni akt je bil izveden na škofjeloškem gradu, kjer sta župana obeh pobratenih občin podpisala listino o pobratenju. Obe občini imata precej stičnih točk, katerih poglavitnejša je pač ta, da je sovodenjska občina v narodnoosvobodilnem boju izredno veliko prispevala k osvoboditvi izpod fašizma, prav tako kot je škofjeloška občina znana po dražgoški bitki od 9. do 11. januarja 1942, eni izmed največjih epopej partizanske vojske z okupatorjem. Posebnost škofjeloške občine pa je tudi v tem, da je že pobratena s selško občino na Koroškem, ki je tudi znana po tem, da je v zadnji vojni morala mnogo prestati — obglavljenja, kaceti itd. S podpisom o pobratenju je škofjeloška občina vzpostavila vez med zamejskimi Slovenci v Avstriji in Italiji.

Selski župan Toni Hribernik in župan Jože Češčut iz Sovodnja sta na škofjeloškem srečanju prišla do zaključka, da se obema občinama ponuja možnost za kulturno, športno, družbeno politično in turistično sodelovanje zamejskih občanov. Tudi predsednik komisije za mednarodno sodelovanje in narodnostna vprašanja pri RK SZDL Jože Hartman je pozdravil ta korak in pobude škofjeloške občine kot prispevek k dobrim sosedskim odnosom z Italijo in h krepitvi ter nadaljnjemu razvoju zamejskih Slovencev.

Alexander Issatschenko umrl

V 68. letu starosti je v celovški bolnici nepričakovano umrl univerzitetni profesor dr. Alexander Issatschenko.

Rodil se je v Leningradu. Za časa revolucije v Rusiji je zapustil deželo in preko Turčije in Srbije našel svojo drugo domovino na Koroškem, kjer je tudi maturiral na celovški gimnaziji. Nato je študiral slavistiko na Dunaju. Za dosego doktorske časti je napisal razpravo „Koroška slovenska narečja". Njegove nadaljnje postaje so bile Dunaj, Ljubljana, Olmice, Bratislava, Praga in Los Angeles v ZDA. Bil je nadarjen pedagog, ki je pri svojih slušateljih užival veliko priljubljenost. Njegova dela imajo veliko znanstveno vrednost zlasti s področja slavistike. Imel je tudi velike zasluge za mlado celovško univerzo. Njegova smrt pomeni veliko izgubo za celovško univerzo in slušateljstvo.

ČESTITAMO

V petek, dne 17. marca 1978 je promoviral mag. Helmut Petschnig, absolvent slovenske gimnazije v Celovcu, doma iz Št. Marketa pri Sinči vasi, na Gospodarski univerzi na Dunaju za doktorja družbenih in gospodarskih znanosti. Magistru Helmutu Petschnigu k doseženemu akademskemu naslovu iskreno čestitamo.

DELEGACIJA KSŠ NA DUNAJU NA SEDEŽU ZSO

Na prijateljskem obisku pri Zvezi slovenskih organizacij na Koroškem se je včeraj mudila veččlanska delegacija Kluba slovenskih študentov na Dunaju pod vodstvom predsednika Franca Serajnika. Ob tej priložnosti so predstavniki obeh organizacij izmenjali mnenja o aktualnih vprašanjih slovenske narodne skupnosti in razložili svoje poglede na prizadevanja za uresničitev člena 7 avstrijske državne pogodbe ter na odnose znotraj slovenske manjšine. Obe organizaciji sta si edini glede boja za dosego narodnostnih pravic koroških Slovencev, v posameznih vprašanjih pa so bili ugotovljeni tudi različni pogledi. Pogovor je tekel tudi o vprašanjih delovanja Kluba ter o kadrovskih problemih in vprašanjih študijskega usmerjanja, ki so tako za manjšino kot celoto kakor tudi za njeno študirajočo mladino enako pereči. V prijateljskem pogovoru so se dogovorili za konkretno sodelovanje na raznih področjih in razpravljali o novih pobudah z obeh strani.

Rekordna udeležba na 13. spominskem pohodu na Stol

Z vsakim letom se tradicionalnega spominskega pohoda na Stol udeleži vedno večje število planincev. Letošnjega 13. pohoda se jih je udeležilo blizu 5000, kar je največje število doslej. V primerjavi s 1. pohodom leta 1962, ko se ga je udeležilo 51 gornikov, pomeni to zvišanje števila kar za sto krat. Organizator pohoda je bil koordinacijski odbor planinskih društev občine Jesenice in občinski odbor Zveze združenja borcev NOV Jesenice. Pokrovitelj pohoda je bil dnevnik „Delo" in Ljubljanska banka — Temeljna banka za Gorenjsko.

Zimski spominski pohod na Stol je množična manifestacija v spomin in počastitev borbe jeseniške čete dne 20. februarja 1942 z nemškim okupatorjem. Jeseniška četa, ki so jo v glavnem sestavljali borci iz Jesenic in Javornika, se je že od zadnjih dni decembra 1941 zadrževala v Baragovi koči pod Stolom. V zgodnjih urah 20. februarja leta 1942 je borce prebudil samoten strel. To je bil tudi vzrok, da so se odločili za umik proti Prešernovi koči na Stolu, kjer so po krajšem počitku ugotovili, da jih Nemci zasledujejo. Pri koči na Malem Stolu se je vnel neenak boj z do zob oboroženimi nemškimi fašisti. V borbi je padel partizan Jože Koder. Tudi Nemci so imeli mrtve in ranjene. Joža Koder je ostal še dolgo po bitki na Stolu kot nemi stražar, dokler ga domačini niso prinesli s Stola in ga pokopali v Zabreznici.

Ena izmed številnih skupin planincev pred Prešernovo kočo na Stolu, ki je bila tri dni cilj več tisočglave množice srčnih gornikov.

V okviru letošnjega zimskega pohoda na Stol, ki je bil zaradi snežnih plazov preložen za mesec dni in se je odvijal od minulega petka do nedelje, je bila spominska svečanost v nedeljo pred Prešernovo kočo na Malem Stolu. Istega dne je bila nad Valvasorjevim domom podelitev diplom in plaket za desetkratno udeležbo na spominskem pohodu petim zvestim udeležencem pohoda. Govorniki obeh prireditev so se spomnili oziroma posvetili glavni poudarek boju jeseniške čete pred 36 leti na Stolu in 200-letnici prvega pristopa na Triglav, kateremu je bil posvečen letošnji 13. zimski pohod na Stol. Med drugim je bilo na prireditvah tudi povedano, da slovenski planinci želijo dobre odnose s takšno Avstrijo, ki je Slovencem na Koroškem pripravljena dati tiste pravice, ki so pogodbeno zajamčene. Na tej podlagi bi lahko prišlo do primernega uveljavljanja „planinstva brez meja", tako da bi Karavanke lahko bile resnični most med obema sosednjima državama.

Kakor je Stol igral važno vlogo v narodnoosvobodilni borbi, tako je Stol igral pomembno vlogo tudi v času cesarske Avstrije, ko so trije slovenski planinci tako imenovani „Piparji" leta 1892 na Stolovem temenu sklenili, da ustanovijo Slovensko planinsko društvo. Leta 1893 je prišlo do izvedbe sklepa in s tem do ustanovitve organiziranega planinstva med Slovenci, ki letos obhaja svojo 85-letnico obstoja. Predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik je z navdušenjem ugotovil, da se je iz skromnih početkov pred 85. leti slovensko planinstvo razvilo v mogočno planinsko organizacijo, ki danes združuje v svojih vrstah nad 90.000 planincev. Iz ust govornikov je bilo slišati tudi besede, da spominski pohodi, tako na Stol, Snežnik, Porezen itd. ne pomenijo samo obujanje spominov oziroma tradicij narodnoosvobodilne vojske, marveč tudi krepitev zavesti in telesnih sposobnosti.

Kot po navadi so se spominskega zimskega pohoda na Stol udeležili tudi koroški Slovenski planinci. Letos sta se ga udeležila predsednik Slovenskega planinskega društva v Celovcu Lubo Urbajs in dijak slovenske gimnazije v Celovcu Gasser Joško. Na žalost je slabo vreme preprečilo večjo udeležbo s strani koroških planincev. Kljub neugodnim vremenskim razmeram pa je bil pohod pravo doživetje, saj je bila ob tej masovni udeležbi lepa priložnost srečati se s starimi znanci in navezati stike z novimi planinskimi tovariši.

Slovensko prosvetno društvo „Danica" v Št. Vidu v Podjuni vabi na dramo

„VOLKODLAKI"

ki bo na velikonočni ponedeljek 27. marca 1978 ob 19.30 uri pri Voglu v Št. Primožu.

Z novo naštudirano igro se nam bodo predstavili naši domači dramski ustvarjalci. Poplačajmo jim njih trud s čim večjo udeležbo.

Prisrčno vabljeni!

Odbor

Slovensko prosvetno društvo „Bilka" v Bilčovsu vabi na

igro

„PRIČARANI ŽENIN"

na velikonočni pondeljek, dne 27. marca ob 20. uri pri Miklavžu v Bilčovsu. Z novo naštudirano igro se nam bodo predstavili naši domači dramski ustvarjalci.

Prisrčno vabljeni!

Odbor

Bilčovs - Velinja vas

Pred nedavnim je naše domače čebelarske društvo s sedežem v Bilčovsu z dvojezičnimi vabili vabilo na svoj občni zbor v gostilno pri Knaberlnu v Velinji vasi. Lepo število čebelarjev in ljubiteljev teh malih marljivih živalic se je zbralo, da položijo obračun o delu in da si izvolijo vodstvo, kakor to predpisujejo pravila.

Že stara kronika izpričuje, da so naši predniki gojili in ljubili čebele. Naši pradedje so z velikim zanimanjem prebirali strokovni čebelarski list, ki je izhajal v Ljubljani. Ta list je odlično seznanjal čebelarje, kako morajo ravnati s čebelami, da mu bodo dale več donosa — to je strdi. Strd že skozi stoletja velja za dragoceno naravno zdravilo, cenili so jo in jo cenijo pri obolenjih prebavil, dihal, jeter, srca, ožilja, živčnega sistema in podobno. Tudi razne poškodbe (rane, udarci, zlomi itd.) so zdravili s strdjo, tako da je danes ta čebelnji pridelek bogat vir zdravju koristnih naravnih snovi. V 18. stoletju je avstrijska cesarica Marija Terezija ukazala, da naj po vseh čebelarskih šolah njenega cesarstva učijo po načelih znanega slovenskega čebelarja-znanstvenika Antona Janše, doma iz Breznice na Gorenjskem. Janša je namreč postal slaven s svojo razpravo o rojenju čebel (1771 leta) in s knjigo „Popolni nauki o čebelarstvu", (1951 prevedena v angleščino).

Neki viri poročajo, da so za časa preseljevanja narodov Slovenci, ki so prišli v naše kraje, prinesli s seboj čebele in da so oni bili tisti, ki so vsejali vres po naših gozdovih, ki je še danes donosna paša za čebele. Na žalost čebelarstvo vedno bolj pojema. Danes so samo še poedinci, ki se bavijo s čebelami, včasih pa je bilo čebelarstvo vsesplošna kmetijska panoga.

Pred nekaj leti je bilo v domovini Antona Janše v Breznici veliko slavje, katerega se je poleg domačih čebelarjev udeležilo tudi precej čebelarjev iz Avstrije (s Celovca in pa tudi z Dunaja). Tudi naš občni zbor je temu dogodku, na katerem se je zbralo nad 2000 čebelarjev, posvetil posebno pozornost.

K občnemu zboru samem naj povemo, da ga je otvoril predsednik Anton Krušic p. d. Rupej z Velinje vasi. Pozdravil je nad 30 navzočih čebelarjev med njimi predstavnika deželne čebelarske zveze, čebelarskega strokovnjaka gospoda Neuntoifla, ki je imel tudi skrbno pripravljen referat. Predvajan je bil tudi film, ki je obravnaval delo pri novih čebelnjih panjih. Z izvolitvijo novega oziroma potrditvijo starega odbora (za predsednika Anton Krušic, za podpredsednika Jurič Ferdi, za tajnika Miškulnik Hanzi, za blagajnika Hedenik Rupert ter za prisednika Hanzi Otrob in Hanzi Seher) je bil končan delovni del občnega zbora, kateremu je sledil družabni del. V medsebojnih pogovorih je prišla do izraza želja, da bi se zajelo vse tiste ljudi, ki imajo čebele, v krajevno čebelarsko društvo. V prijetni družabnosti so čebelarji našli dovolj priložnosti za izmenjavo mnenj in izkušenj, ki jih ni nikoli preveč.

Ni razumevanja

Jugoslavija se že dalj časa prizadeva, da bi tudi z Avstrijo prišlo do obmejne izmenjave oziroma trgovine, kakor je to z Italijo. Za to trgovino z Italijo obstojata tržaški in goriški sporazum. Evidenco te izmenjave imata avtonomna računa. Zanimivo je, da ima Avstrija z Italijo sporazum glede obmejnega prometa na Južnem Tirolskem, vendar pa ne kaže razumevanja za jugoslovanski predlog, da bi uvedli obmejno trgovino tudi s Slovenijo.

Takšna obmejna izmenjava ali trgovina ne bi bila samo koristna iz trgovskega oziroma potrošniškega vidika, marveč bi tudi pomagala odstranjevati predsodke in ustvarjati dobrososedske odnose. Vzrok, da še ni prišlo do obmejne izmenjave je predvsem iskati v tem, da so na delu sile, to pa predvsem na Koroškem, ki jim pač ni do mirnega sožitja v deželi. Kakor so bili ti elementi proti vključitvi oddajnika na Peči, in so s tem branili železno zaveso, ki so jo postavili na Karavankah, tako so proti vsakemu progresivnemu reševanju problemov, kajti samo v tem vidijo še šanso realizacije njihovih temnih namenov. Vsa ta problematika postavlja seveda v slabo luč avstrijske oblasti, ki niso v stanu tem vedno včerajšnjim elementom stopiti na prste.

Slovensko kulturno društvo v Globasnici vabi v okviru praznovanja 75-letnice obstoja na

POMLADANSKI KONCERT

v soboto 1. aprila ob 19.30 uri pri Šoštarju v Globasnici. Gostuje DPD Svoboda Liboje.

Sodelujejo: priznana godba na pihala, moški pevski zbor Liboje in narodnozabavni ansambel „Veseli Libojčani".

Sledi ples! *Prisrčno vabljeni!*

JANEZ ŠVAJNCER 12

Pridi k potoku

Zdi se mi, da ne smem zamuditi niti sekunde, zato se sučem med ljudmi. Zato sem se tudi oglasil pri vas. Spotoma sem si dopovedoval, da se bom pobahal in vam potisnil napeto listnico pod nos. Minila me je obsedenost, mogoče boste rekli škodoželjnost."

„Všeč mi je," se je iztrgal iz molka ravnatelj Gvido Zorec, „da ste se razgovorili. Prvi ste, ki mi je vsaj nekaj povedal o svojem življenju na tujem. Niste niti olepšali, če seveda ne omenim vašega hrepenenja po lipi. Rad vam verjamem, da si niste izmislili zgodbe in da ste točno tako doživljali razdaljo med domom in sabo.

Kljub temu še zmeraj čakam, da pride najvažnejše. Zamolčali ste bistvo.

Torej povejte, ali je ob denarju še kaj drugega. Se je kaj spremenilo v vaši notranjosti? Čutite navezanost na dom in domače ljudi, toda niste mi omenili, da ste ohranili narodni ponos, da pripadate našemu rodu."

„Kako da ne, še kako! Izbral sem si domače dekle."

„Je to ljubezen, ki ste jo poprej omenili? Torej tako razumete svojo povezanost z nami."

„Gospod Zorec- kako bi vam povedal, da bi me razumeli. Vi si predstavljate moje bivanje v tujini nekoliko drugače kot jaz. Narodni ponos se lepo sliši. Kaj pa imam samo od tega? Naj razglašam po cesti, da sem Slovenec? Koga pa to briga!"

„Ne mislim na zunanje učinke. Zanimajo me vaši pogledi na zaposlitev naših ljudi v tej deželi, ki nas je v narodnoosvobodilni vojni podjarmila."

„Pa to mi je rekel tudi Gregor Šipek. Sam se ne gnjavim s tem vprašanjem, vi pa mozgajte, kolikor hočete. Čakajte, da malo pomislim . . .

Saj res, nikoli mi ni padlo v glavo, da pravzaprav prelivam znoj za tujce, ki nam nekoč niso bili naklonjeni. Svinjsko so naredili z nami.

Očetu in materi je trda predla; pripovedovala sta mi, da so ju vlačili po zaporih in vlekli iz njiju, da se jima je delala tema pred očmi. Dobila sta jih tudi po ustih, da se jima je ulila kri.

Priznam, da nisem verjel vsega, kar sta povedala. Hvalita se z nečim, česar nisem sam doživel, sem si rekel in se smejal, ker sta se strašno razvnela in me prepričevala, naj jima le verjamem, da sta mnogo pretrpela."

Ravnatelj je vzdihnil. „Bilo je hudo, o tem nihče ne dvomi. Sami se ne morete vživeti, ker niste sodoživljali. Glede tega vam pritrdim in soglašam z vami. Bolj me bega sedanji položaj. Večkrat si pravim, da smo zelo pozabljivi. Kar je bilo včeraj gorje, nam je danes pripoved, podobna pravljici . . . Niste nikoli pomislili, da vas tujina trga od doma in počasi srka vase?"

Ferenc Palir je zagorel. „Odprli ste mi novo pot. Moram premisliti, da se ne bom prehitro zaletel in omagal. Veste, počasi mislim, a ko premozgam, tudi nisem več gnilo jajce."

„Slikovita prispodoba!"

„Malo me je načel Gregor Šipek, malo vi. Nikar ne pričakujte od mene, da bom presedlal na politiko. Rekel sem njemu in povem tudi vam, da je politika kurba.

Ne odprem ust niti toliko kot kura kljun. S tem se naj ukvarjajo tisti, kateri so za to poklicani.

Saj so me nadlegovali, naj bi pristopil v njihovo nekakšno demokratično stranko, pa sem jim zabrusil, da bodo shajali že brez mene kakor so do te ure, ko so me zagledali. Kaj pa če se ne bi bil pokazal?"

Ravnatelj je pazljivo poslušal. Še zmeraj je urejal prve vtise, kakor se mu je predstavil Ferenc Palir. Torej ni zavil na stransko pot? Pa se le ni mogel zadržati in je vprašal: „V kakšno stranko so vas vabili?"

„Kaj jaz vem. Gobezdali so, da bodo naredili red pri nas. Rekel sem si, če meni nihče ni pomagal, dokler sem bil doma in hodil stat pred tovarniška vrata, boste vi še manj dosegli. Sploh vam ni videti, ko tako rogovilite in me nadlegujete.

Nisem se motil, bilo jim je le za moj denar, da bi jim plačeval članarino, oni bi pa udobno živeli in se košatili."

Emigrantska organizacija, ki rovari proti naši državi, se je slišal ravnatelj Gvido Zorec. Od strani je pogledal Ferenca Palirja in si že prišel na čisto, da fanta niso pridobili zase. Izvlekel se je z navidezno nepoučenostjo in je ravnal popolnoma pravilno. Hotel je jasno potrditev. „Kaj pa vaš prijatelj Gusti Podobnik? Je v tisti stranki?"

„Kje pa, ni nor, da bi si opekel prste! Prav njemu se imam zahvaliti, da me ni oprasnila strela. Opozoril me je, kaj me bo doletelo in na kaj naj se pripravim. Izpolnilo se je čisto tako, kot je rekel.

Nisem se še pošteno usedel, že so mi bili za petami. Molili so mi papir pod nos in me nagovarjali, naj bi se samo podpisal, drugo bodo že sami uredili.

Figo sem jim nasedel, vzel sem papir, ga obračal in se obotavljal. Šele ko sem jim povedal, da tudi doma nisem bil v nobeni organizaciji, so nehali riniti v mene. Opozorili so me pa le, naj se le pazim, da ne bom kdaj obžaloval, ker nisem hotel pristopiti k njim. Spet me je Gusti potegnil iz kaše in ostal z menoj, kar je zaleglo.

Poskušajo pri enem samem. Kjer sta dva na kupu, so že malo bolj previdni in prizanesljivi."

„Obstaja možnost, da vas bodo še skušali pridobiti. Vas bodo omehčali? Gusti Podobnik vas ne more zmeraj spremljati. Rekli ste, da ste kdaj pa kdaj sami, slonite na okenski polici in z mislimi vasujete v svojem domačem kraju."

„Seveda sem rekel in še res je. Nisem trap, da bi se jim pustil oviti okoli prsta. Si že najdem kak izgovor, trmast sem pa tudi dovolj in močan, da me ne morejo kar tako požreti."

Ravnatelj je nejevoljno vzdignil telefonsko slušalko. Prav tedaj je vstopila kuharica Francka Veronik.

„Vaša kavica! Kaj ste šele nabirali zrna in jih pražili?"

„Tovariš ravnatelj, oprostite," je zadihano rekla Francka Veronik in postavila skodelici na mizo. „Niti zrnca ni-

Partizanska pomlad 1944

9. april 1944. Velika noč.

Bila je lepa sončna nedelja. Pri Predesniku na Obirskem smo se slučajno srečali politični delavci in partizani vzhodne Koroške z zapadnokoroškim odredom, katerega komandant je bil tovariš Kos, politkomisar pa tovariš Zvone. Predsenikova hiša je bila nabito polna borcev. Ko smo zvedeli, „da bo danes na Obirskem maša", se je štab odreda takoj sestal na posvet s predstavniki pokrajinskega in okrajnega odbora OF. Sklep kratke in jedrnate seje je bil: „Vsi na Obirsko v cerkev. Po maši izvedemo pred cerkvijo zborovanje — miting." Določeni so bili tudi govorniki. V imenu pokrajinskega odbora OF bo govoril sekretar POOF Gašper, v imenu vojske tovariš Zvone, v imenu mladine pa tovarišica Slavka.

Sklenjeno — storjeno. Seveda se nam je hudo mudilo, saj je precej daleč od Predesnika do obirske cerkve. S polno vojaško opremo smo se podali proti cerkvi, kamor smo prispeli ravno v trenutku, ko se je procesija vračala v cerkev. Ena izmed partizanskih edinic je dobila povelje, da gre v cerkev in zavzame prostor po sredini cerkve do oltarja ter ostane tam ves čas do konca maše. Ker je bilo med borci tudi nekaj starih zborovskih pevcev, katerim so bile velikonočne pesmi znane, saj so bili pred vojno tudi cerkveni pevci, so le-ti zasedli kor in peli med mašo slovenske velikonočne pesmi.

Bil sem radoveden, kako se Obirčani še danes spominjajo tega dogodka pred štiriintridesetimi leti. Zato sem se z zetom Mirkom odpeljal na Obirsko, kjer je doma, da obiščeva nekaj starejših ljudi, za katere sem menil, da so bili tisto velikonočno nedeljo v cerkvi na Obirskem. In zmenila sva se, da njihove spomine posnameva na trak.

Prvi najin obisk je veljal Šajdnikovi Justi, ženi znanega slovenskega pesnika in učitelja na Obirskem Valentina Polanška.

Šajdnikovo Justi smo partizani dobro poznali že med vojno, ko je kot štirinajstletna deklica živela pri Šajdniku, kjer je partizanom neštetokrat postregla s toplim mlekom. Na vprašanje, ali in kako se spominja tiste zgodovinske velikonočne nedelje, mi je Justi odgovorila z vzdihom in nasmehom na obrazu — z vzdihom zato, ker je že tako dolgo od tega in ker se je v tem času že toliko spremenilo v njenem življenju. Potem pa je pričela:

„Na veliko noč je bilo. Prišli so partizani v cerkev in se lepo disciplinirano postavili po dva in dva po sredini cerkve. Bili so sami mladi fantje in lepo opremljeni, za vojake lepo napravljeni in obriti. Domačini so bili vsi iz sebe. Šepetali so med seboj, saj kaj takega še nikoli niso doživeli. Partizani so začeli peti in to zelo lepo, da smo bili vsi kar trdi od ganotja. Tako fajn so peli, kot še nikoli nismo čuli. Mašo je bral gospod Zechner, župnik iz Železne Kaple. Bilo je veliko ljudi, vsa Obirska je bila pri maši in vsi Korčani."

Z Mirkom sva obiskala tudi Karničar Grega in njegovo ženo Micko, ki sta si dobro zapomnila tisto pomladansko nedeljo leta 1944 na Obirskem.

Gregor Karničar pripoveduje:

„Ja, ljudstvo je bilo zelo nemirno, ko je videlo, kako so šli partizani od vseh krajev skupaj. Po Vidnikovem dolu se je kar vleklo, pa po farovškem tudi. Potem so prišli k cerkvi. Vsak od nas je kar poslušal, kaj bo sedaj. No ja, pa so šli v cerkev, vse gor do oltarja. Ljudje v cerkvi so peli nemške pesmi. Potem je tisti, ki je bil komandant, rekel, da morajo slovensko zapeti. Morate vendar slovensko peti, ko ste Slovenci, je dejal. Pa niso mogli dovolj hitro najti note in je komandant še enkrat rekel, naj slovensko zapojejo. No, pa so začeli slovensko in še partizani so pomagali."

Oglasi se tudi Gregova žena Micka:

„Ko smo s procesijo prišli v cerkev in smo ravno posedli v klopi, so bili partizani že za nami. Mi smo prej s procesijo šli po farovškem, partizani pa po Kurnikovih njivah. Tako je bilo, kot bi mravlje hodile. Kar migalo je povsod, kamor si pogledal. Tega se bomo do smrti spominjali. Mašo je imel župnik Zechner iz Železne Kaple. Pridige ni bilo. Marija, kako mu je bilo vroče. Ves čas se je brisal, tako se je bil prestrašil."

Grega nadaljuje Mickino pripovedovanje:

„Župniku se je že prej zdelo čudno, ko so bili ljudje tako nemirni. Eni so se celo smejali. Sploh je bilo vse drugače, kot je po navadi pri procesiji."

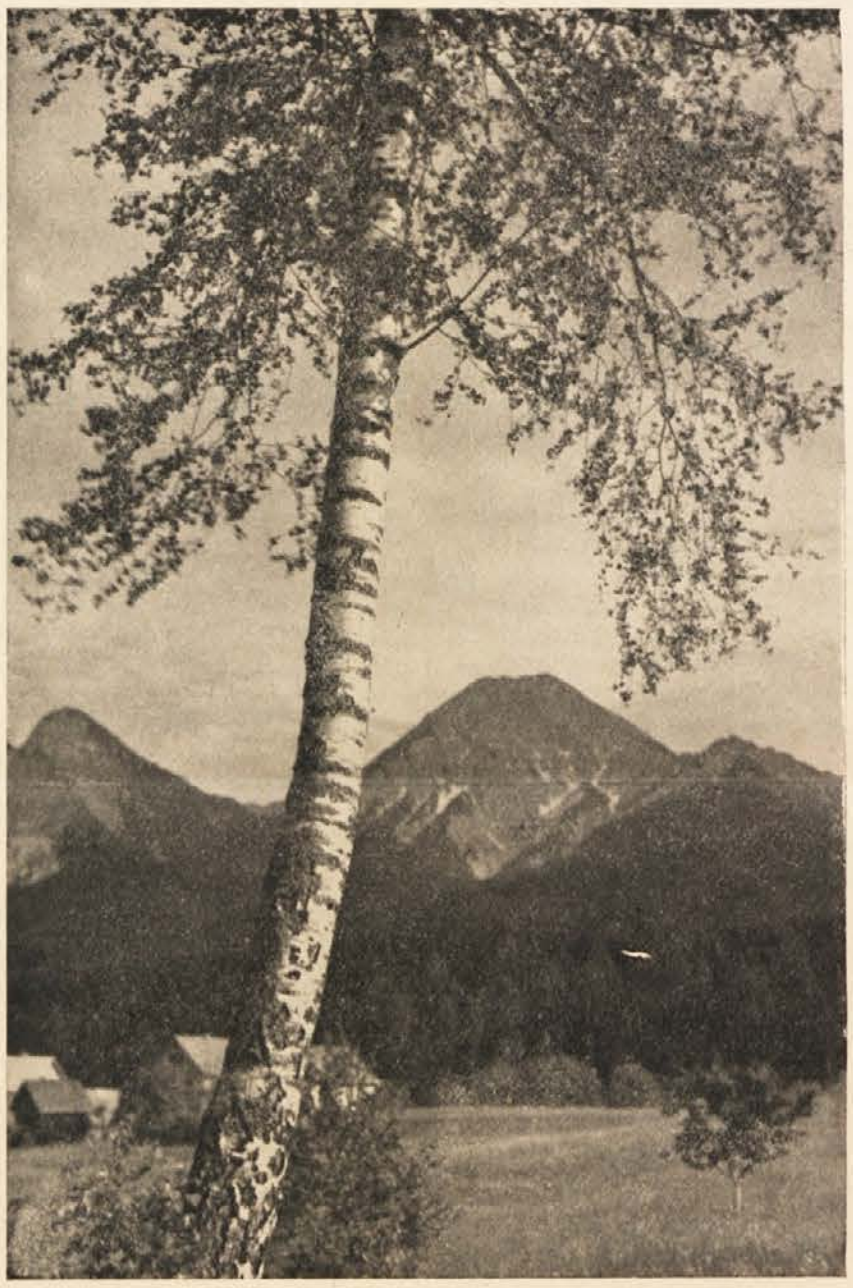

Mati Micka se tudi spominja, kako smo partizani takrat izvedli zborovanje. Pred cerkvijo so se Obirčani pomešali med borce, se z njimi pogovarjali in se počutili svobodne. Saj so mnogi srečali med njimi svoje ožje in daljne sorodnike. In Micka pripoveduje:

„Na sejmišču pod lipo so bili govorniki. Trije ali štirje partizani in ena partizanka so govorili. Tam ste tudi peli. To je bilo lepo. Ja, fletno je bilo. Tako smo se počutili, kot bi bila svoboda. No, potem, ko ste odšli, pa smo se spet bali, kaj bo. Moj mož Grega je drugi dan delal pri orožnikih v Železni Kapli. Montiral je žaromete, kajti orožniki so ponoči svetili v okolico trga, v Bašnik in tam okrog, tako so se bali partizanov."

Potem nadaljuje Grega:

„Kak strah sem imel takrat, kaj bodo rekli žandarji v Železni Kapli. Šel sem takoj gor na podstrešje, kjer sem delal. Pa je prišel za menoj orožnik Plattner. Nisem vedel, kaj bom govoril. Morda je že kdo povedal žandarjem, kako je bilo in da so bili tudi domači pobje zraven. Zato sem bil v škripcih, kaj naj rečem. Saj sem imel tudi sam sina v partizanih. Ko je prišel Plattner za menoj na podstrešje, me je vprašai: ‚A včeraj so bili pa pri vas?' Odgovoril sem na kratko: ‚Ja, so bili.' Več pa nisem povedal. Tudi Plattner je bil kar tih. Tisto svojo fajfo je nažgal in potem sva govorila o delu, kako naj to in ono naredim. Potem je odšel in tako sem srečno prestal. Plattner ni bil slab, zato pa je bil Orlitsch pravi hudič."

Oglasila sva se še pri Kozamurnikovi materi. Tudi ona se bo do smrti spominjala partizanske Velike noči 1944 na Obirskem. Takrat je bila v obirski cerkvi organistka in tudi tisto velikonočno nedeljo je sedela na koru za orglami. Spominja se, kako so partizani, do zob oboroženi z mitraljezi, brzostrelkami, puškami in bombami, stali v strnjeni vrsti sredi cerkve tja do oltarja. Spominja se, kako je takrat orglala in pela velikonočne pesmi skupaj s partizani. Kozamurnikova mati je imela takrat očeta in mater v nemških zaporih, zato je bila še posebno vesela in srečna, da je lahko prepevala z borci, ki bodo tudi njene starše rešili neizmernega nasilja.

Seveda se tudi sam zelo živo spominjam partizanskega podviga za Veliko noč 1944. Tudi mnogi borci iz domačega kraja se gotovo še spominjajo, vendar žal ne vem več njihovih imen. Edini, ki mi je ostal v spominu, je Sadolšek Mihi. Ko sva pred nedavnim začela brskati po spominih na velikonočno nedeljo 1944 na Obirskem, mi je povedal, da smo takrat „vabili" Nemce iz Železne Kaple, naj nas pridejo obiskat. Naša partizanska vojska jim je postavila nekaj močnih zased. „Povabilo" jim je prenesel neki tujec, ki je takrat živel na Obirskem. Takoj je naznanil Nemcem, kje se nahajamo. Pa le niso imeli toliko poguma, da bi prišli drezat v osje gnezdo; dobro so vedeli, da bi hudo nastradali.

Odmev tega srečanja na Obirskem je bil velik. Naši ljudje so se bolj kot prej zavedali, „da ni malo naših, da nas je nebroj". Zavedali so se, da bo Hitlereve tiranije in „vsemogočnega" tretjega rajha kmalu konec. Ljudem na Obirskem in v Kortah smo tudi praktično pokazali, da imamo partizani do vernega ljudstva pošten odnos. S tem smo zadali hud udarec tudi nemški in zlasti belogardistični propagandi, ki je izkoriščala verska čustva Slovencev za obrekovanje in blatenje slovenskega protifašističnega partizanskega boja.

Vest o partizanski Veliki noči 9. aprila 1944 je odmevala tudi preko mej Koroške, tja na bojišča druge svetovne vojne, do tistih naših fantov in „po sili vojakov", katerim se še ni posrečilo zapustiti nemško vojsko in se pridružiti borcem za svobodo — partizanom, ki so se v domačih hribih bojevali za svojo domovino in svoje ljudstvo. Obirska 1944 je sicer majhen, vendar pomeben prispevek v zgodovino narodnoosvobodilnega protifašističnega boja.

Karel Prušnik-Gašper

Na prvi pomladanski dan

Na prvi pomladanski dan,
ki stisnil zimo je ob stran,
le kaj nam je početi!
Po sobah se razpreda mrak.
Le ven, le ven, le ven čez prag
želi si vsak
pod sončno luč zleteti.

Na ta v nebo odprti dan
gre mili zrak lahno čez plan
in halja se mu sveti.
Togotne, divje burje ni,
ki vanj kriči in ga pesti,
zato hiti
prisrčno vse objeti.

Na ta mehko ogreti dan
je vsak potoček razigran,
ne da se ti prijeti.
Bridko je žaloval ujet,
tesno oklepal ga je led,
zdaj teče spet
prosto po toplem sveti.

Na ta lepo sijoči dan
budi se nizek in opran
ves prvi cvet med cveti.
Kako je teloh bled in plah!
Nazaj z glavico sili v mah.
Oj, pusti strah
in daj nam lice zreti!

Na ta tako veseli dan
je ptičji zbor za skušnjo zbran
v grmeh krog senožeti.
Saj ščinkavec je vsak vesel,
da mraz in glad slovo je vzel,
zato bo pel
pomladi in poleti.

Na prvi pomladanski dan
nas boža sonca zlata dlan,
nam hoče srca greti.
Zato zakličimo glasno:
Le vkup, le vkup, kar je mlado!
Saj prelepo
pomladi je živeti!

Lili Novy

---

sem imela več v škatli. Morala sem v trgovino. Tam pa tako veste, kako je. Malo sem čakala, malo pa klepetala z Albino."

„Vaša odkritost je na mestu. Zmeraj to pravim." Ravnatelj se je obrnil k Ferencu Palirju. „Albina Drozg je prodajalka v trgovini."

„Poznam, poznam," je važno rekel Ferenc Palir. „Z njo sva hodila v isti razred."

„Pazite na natančnost."

„No ja, ko sem zaostal, me je malo pustila zadaj. Kljub temu ni prišla dalje ko do trgovske pomočnice."

Kuharica Francka Veronik je predirljivo pogledala mladega gosta.

„To je Ferenc Palir, naš domačin," je rekel ravnatelj Gvido Zorec. „Iz Nemčije je prišel pogledat k nam, hočem reči domov k svojim."

„Sem že slišala," je vsevedno pritrdila kuharica Francka Veronik. „Saj lahko povem. Tilda se mi je pohvalila, da ima fanta v Nemčiji. Pa sem naletela na ta pravega."

„Jaz pa vas ne poznam, čeprav se mi zdite znani. Samo ne vem, kam bi vas vtaknil." Ferenc Palir se je zvedavo zagledal v žensko in jo premeril od glave do pet.

„Nisem od tu. Peš pridem do doma v poldrugi uri. Koliko pa porabim s kolesom, lahko sami izračunate."

Oglasil se je šolski zvonec. Ravnatelj Gvido Zorec je pogledal na stensko uro in zadovoljno pokimal.

„Malo sem se zasedel," je rekel Ferenc Palir in hlastno popil kavo.

„Nikar ne vstajajte, prijetno mi je posedeti z vami."

Kuharica Francka Veronik je odnesla prazni skodelici, na vratih pa se je pojavil Gregor Šipek.

„Prišli ste kot naročeni," je zadovoljno rekel ravnatelj Gvido Zorec.

Ferenc Palir je vstal, prožil roko, rekel: „Servus, Gregor! Kdor čaka, dočaka," in se potrkal po prsih.

Gregor Šipek je ostal resen. Nabral je začudenje na obrazu, kakor da se je srečal z neznancem.

Kaj me ne poznaš več? Nikar se ne delaj norega! Nazadnje mi boš rekel, da te je zapustil spomin. Sinoči sva ga kronala skupaj v točilnici in potem v novi gostilni. Kako se že piše tisti krčmar? Prekleto nazaj, spet sem pozabil."

„Se ti je že vrnil spomin?" je vprašal ravnatelj Gvido Zorec proti mlademu učitelju in se muzal.

„Čakajte, da se zberem," je raztreseno odgovoril Gregor Šipek. Učna snov me je zdelala. Sem jo pa tudi posredoval šolarjem plastično, da so si morali zapomniti."

„Nikar se ne odmikaj od snovi. Ferenc Palir, tvoj prijatelj, te je samo spomnil na točilnico in Karbovo novo gostilno."

„Jasno, Karba," je vzkliknil Ferenc Palir. Dovolj trapasto ime."

„Že poprej si meni in Špeli Hreščak zatrjeval, da nisi obiskal nove gostilne. Morda se ti je medtem le vrnil spomin."

„Hudika, tovariš ravnatelj, vi ste pa ostri." Gregor Šipek je brskal z desnico po žepih.

„Iščeš cigareto?" je vprašal Ferenc Palir. „Evo ti. Tiste, ki sem ti jih dal sinoči, si seveda že pokadil."

„O marsičem sva se pogovorila," je rekel ravnatelj Gvido Zorec. Tvoj prijatelj je iskren. To mu štejem za veliko vrlino. Nate se šele privajam. Kar precej časa traja, pa še zmeraj upam, da boš našel samega sebe. Ljudje smo razumni. To je naša prednost pred živaljo. Povemo lahko, kar doživimo. Prijetno je poslušati in tudi zdravo v tem smislu, kadar smo iskreni."

„V redu, bil sem v Karbovi gostilni," je rekel Gregor Šipek. „Bledo se spominjam, da že skoraj sam več ne verjamem, da sem ga lomil."

„Še kako vsiljivo si rinil v mojo Tildo! Naj ti bo oproščeno." Perenc Palir je pomežiknil ravnatelju, ki je to sprejel popolnoma razumevajoče.

„Ni se mi še čisto zbistrilo," je zaspano rekel Gregor Šipek in zehnil. „Hudir pa je bil, hudir. Kratko in malo me je zajahal kot nekoč čarovnica metlo in me uročil. Samo v tem primeru vama lahko pritrdim, da sem se nenadoma znašel v Karbovi gostilni. Krivec je torej prav on in ne jaz."

7

Ravnatelj Gvido Zorec in mladi učitelj Gregor Šipek sta se pobotala. Vsak je malo popustil, najbolj pa ravnatelj, ko je spoznal, da Ferenc Palir ni nič drugačen od drugih delavcev, ki se občasno vračajo iz Nemčije med domače ljudi.

Šele potem, ko je gost odšel, je ravnatelj načel z Gregorjem Šipkom vprašanje, ki ga je vznemirjalo in mu predstavilo učitelja za političnega spletkarja. Natakarica Manka je pretiravala, to si je priznal takoj, ko je poslušal pripoved nenapovedanega obiskovalca. Zato je tudi rekel pomirljivo:

„Gregor, prenaglo sem izrekel sodbo o tebi. Imel sem te na sumu, da si šel predaleč. Ne prikrivam, natakarica Manka mi je pripovedovala o vajinem srečanju in pogovoru v točilnici.

Glede pogovora je dodala precej iz svojega in je zadevo zameglila in zmaličila.

Ustvaril sem si sproti svoje mnenje in se dokopal do sklepa, da vama je popito vino pogrelo kri. No, nekaj sta že blebetala, kar ni bilo potrebno in primerno. Recimo tvoje zanimanje za politično razpoloženost naših ljudi na tujem."

„Pretiravate, tovariš ravnatelj, tako nisem rekel."

„Pa podobno. Omenil si narodnoosvobodilno vojno in nekdanjega okupatorja, ki mu danes naši delajo in se mu pustijo izkoriščati. Gospodarsko je treba ovrednotiti medsebojno sodelovanje.

Ferenc Palir se ne zanima za politiko. To sem lahko dojel iz njegove pripovedi. Končno je eden izmed številne karavane naših, ki mu je prvenstveno za denar.

Ni mi zaman govoril o tem in se skliceval na svojo sedanjo veljavo. Moram mu celo pritrditi, da se v domačem okolju ni znašel, točneje izraženo: ni se ujel. Ostal je v ozadju, kar ga je najbolj prizadelo in mu napolnilo glavo z mislijo, da ga vsakdo zapostavlja in prezira.

Izoblikoval si je svoje poglede in našel rešitev v odhodu v Nemčijo. Omenil mi je prijatelja Gustija Podobnika. Možno je in verjetno, zato nimam nič dodati.

(Dalje v prihodnji številki)

9. KOROŠKI KULTURNI DNEVI V CELOVCU

Zgodovina šolstva na južnem Koroškem

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Na osnovi teh očitno naročenih prošenj je koroški deželni zbor kratkomalo določil nemški učni jezik za vse slovenske učence. Po neki čudni logiki pa se je pri tem skliceval na odlok krškega ordinariata iz leta 1860, ki je dopuščal, da se v industrijskih krajih tisti učenci učijo tudi nemščine, katerih starši to želijo. Če bi torej ta pouk učencem škodoval, tako so sklepali deželni odborniki, bi ga škofijska oblast gotovo ne priporočala.

Nemščina se je iz neobveznega učnega predmeta spremenila v učni jezik. Slovenščina je ostala učni jezik samo še v verouku, sicer pa je postala le še učni predmet. Verouk v slovenščini naj bi pomiril cerkev, liberalce pa rešil očitka, da z uvajanjem nemščine znižujejo verskovzgojno učinkovitost šole. Slovenščina je sicer na začetni stopnji ostala učni jezik pač preprosto zato, ker učenci niso razumeli drugega jezika, vendar je bila od vsega začetka le sredstvo za učenje nemščine. Brž ko so se učenci nekoliko naučili nemščine, je bila slovenščina le še učni predmet. Tako se je na Koroškem šola, ki naj bi ljudi izobraževala, spremenila v ustanovo, ki jih je raznarodovala.

V kolikšni meri so starši res želeli, da se njihovi otroci učijo nemščine, je težko reči. Od šole so pričakovali v prvi vrsti le, da bo otroke naučila kaj koristnega za življenje. Kjer so bili navezani na nemška tržišča, so gotovo tudi želeli, da bi se otrok naučil nekaj nemščine. O drugih vzgojnih nalogah šole pa preprosti kmečki ljudje niso toliko razmišljali. Narodno zavedni del slovenskega izobraženstva pa se je zavedal posledic tega šolskega sistema. Proti zagovornikom uvajanja nemščine v osnovne šole iz slovenskih vrst (Zavašnik) je zapisal Einspielerjev učenec: „Dajte narodu njegove pravice, potem bomo videli, če si bo upal še kdo med ljudi s takimi argumenti.“[54]

Učinkovitejši odpor proti ponemčevalni šoli je kazalo taborsko gibanje, ki je tudi na Koroškem zajelo širše plasti slovenskega ljudstva.

V obdobju 1848—1869 se je znatno poboljšal položaj slovenščine na srednjih šolah. Ministrski odlok z dne 28. avgusta 1848 je določil, da more postati slovenščina neobvezni učni predmet. „Osnutek organizacije gimnazij in realk v Avstriji“ pa je predvideval uvedbo slovenščine kot učnega jezika, čeprav do tega na Koroškem kot tudi na Slovenskem ni prišlo.

Za Koroško je bil že velik uspeh, da so slovenščino začeli uvajati kot začasno neobvezni učni predmet v liceje in gimnazije. Na predlog odvetnika dr. Matije Rulitza je koroški deželni zbor prosil ministrstvo, naj ustanovi slovensko stolico na gimnaziji in liceju v Celovcu. Slovenščino naj bi zaenkrat predavali kot neobvezni učni predmet. Vendar je že ta koncesija izzvala spopad med nemškim in slovenskim taborom. Škofijstvo je odklonilo Majarjevo prošnjo, da bi se z Višarij, kamor je bil kazensko premeščen, preselil v Celovec in brezplačno predaval slovenščino na liceju. Odklonjena je bila tudi prošnja Slovenca Josipa Köllicha, in sicer z argumentom, da se udeležuje sestankov slovenskega društva v Celovcu in bi okužil gimnazijsko mladino s slovenskim seperatizmom. Končno je uspelo Antonu Janežiču, da je kljub nasprotovanju predaval slovenščino na gimnaziji in celo na licejski stopnji. Janežič je začel predavati slovenščino kot obvezen predmet, a so nekateri profesorji dosegli, da je ostal še naprej neobvezen.

Šele ministrski odlok z dne 22. januarja 1851 je odločil, da je bila na celovški gimnaziji slovenščina obvezna za slovenske dijake. To je bil vsekakor uspeh, saj se je neobveznega pouka udeleževala le polovica slovenskih dijakov. Slovenskih dijakov pa je bilo od 1852 do 1865 med 25 in več kot 30 %, v maturitetnem razredu 1853 jih je bilo celo 47 %.[55] Neskladnost z odlokom je ostala: po odloku naj bi bila materinščina dijakov tudi njihov učni jezik. Slovenščino pa so zaenkrat priznali le kot „drugi deželni jezik“, učni jezik pa je še naprej ostal nemški. To ureditev so uradno opravičevali z argumentom, „da slovenščina ne more zadostiti nalogi, ki jo gimnazijski osnutek postavlja pouku materinščne, pač pa more to nemščina in to nalogo naj tudi opravi“.[56] Podrejena vloga slovenščine na gimnazijah se je pokazala tudi pri maturi, ko je kandidat opravil zrelostni izpit tudi z negativno oceno v slovenščini.

Jezikovno stanje na gimnazijah (srednjih šolah) je močno vplivalo na jezikovno ureditev na osnovnih šolah. Dokler je bila nemščina neoporečno učni jezik, so se zagovorniki ponemčevanja osnovnih šol najraje sklicevali na to dejstvo pri svoji zahtevi, da naj osnovna in glavna šola naučita učence dobro nemščine. Medtem ko je ministrski odlok leta 1854 še vztrajal na nemškem učnem jeziku v gimnazijah, je novi odlok leta 1859 od tega načela odstopil, vendar le za nedržavne gimnazije. Gimnaziji na Koroškem, celovška in šentpavelska, sta bili benediktinski. Ker pa je bilo na njih več nemških kot slovenskih dijakov, si glede učnega jezika ni bilo kaj obetati.

Slovenščina je napredovala le kot učni predmet. Oblasti so opustile nesmiselno zahtevo, da naj poučuje učitelj slovenščino za slovenske dijake v nemščini. Vendar so na celovški gimnaziji v prvih dveh tečajih še naprej predavali v nemščini. Izboljšal se je položaj glede učbenikov. Največ zaslug ima Anton Janežič, ki je napisal vrsto slovenskih slovnic in antologij slovenske literature. Janežič je pri izboru šolskega čtiva upošteval tudi estetske vidike in ne le moralno vzgojne. Uradno so se dalj časa upirali, da bi priznali slovnice, ki so upoštevale tudi zgodovinski oris slovenske literature.

Razvoj slovenščine kot učnega predmeta na gimnazijah je oviralo tudi dejstvo, da so lahko dijaki prešli v naslednji razred tudi brez pozitivne ocene v slovenščini. Minister Thurn ji še ni pripisoval tolikšne izobraževalne vrednosti. Pozneje je postala obvezna, vendar ne za nemške dikaje, ki so še naprej lahko tvegali negativno oceno.

Slovenščina je bila učni predmet na leta 1854 v Celovcu ustanovljeni realki, kjer sta jo poučevala Janežič in Einspieler.

Štefan Pinter

III. Doba od 1869 do 1938

S sprejetjem osnovnošolskega zakona 14. maja 1869 in s prenosom šolskega nadzorstva s cerkve na državo, in sicer na ministrstvo za bogočastje in uk, so se razmere na šolskem področju začele z veliko naglico spreminjati. S tem pa se tudi začne doba odločnega boja za uveljavljanje in utrjevanje slovenščine kot učnega jezika. Seveda moramo upoštevati, da je slovenščina utrpela v prvih letih po 1869 močne udarce. Tudi danes še ne bo mogoče podati neke zaokrožene slike o zgodovini boja za uveljavljanje slovenščine v koroških ljudskih šolah. Na razpolago nam je sicer ogromno sekundarne literature, nešteto poročil v časopisu „Mir“ in drugih slovenskih periodičnih publikacijah. Manjkajo pa nam viri, ki so bili drugim raziskovalcem iste tematike na voljo.[56] Preden bo mogoče dobiti dokončno sliko, bo treba pregledati še veliko število aktov v raznih avstrijskih arhivih. Vendar nas to ne more ovirati, kajti pri drugih raziskavah se je izkazala velika verodostojnost slovenskih časopisnih poročil. Pa tudi tisti viri, ki so nam dosedaj na razpolago, potrjujejo zgornjo ugotovitev. Gotovo se bodo med nadaljnjim delom našli vedno novi viri, ki bodo neizpodbitno dokazali pravilnost trditve naših prednikov, da je bila utrakvistična šola, ki je prevladovala vsa naslednja desetletja tja do anšlusa, ponemčevalnica slovenske mladine na Koroškem.

Ne da bi se mogli opreti na vire, smemo trditi, da slovenske šole, ki so delovale na Koroškem pred 1869, niso na mah izginile. Tako je bilo leta 1870 na Koroškem 24 slovenskih in 70 nemško-slovenskih šol, leto pozneje pa 21 s slovenskim učnim jezikom in 71 z obema učnima jezikoma.[57]

Imenik šolskih oblasti, šol in učiteljev po Slovenskem, t. j. na slovenskem Štajerju, Kranjskem, v sl. Korotanu, Primorskem in slov. Ogrskem, ki ga je izdal tajnik slovenskega učiteljskega društva leta 1874 v Ljubljani, ne navaja za Koroško nobene šole s slovenskim učnim jezikom, temveč govori o 75 slovensko-nemških šolah, kjer je poučevalo 108 učiteljev. Avtor pravi, da so občine dobile več vpliva na šole, „in tega so po nekaterih krajih, zlasti po Koroškem v to porabili, da so slovenščino po ljudskih šolah kolikor mogoče omejili ali spodrinili, tudi tam, kjer jo je vlada od leta 1850—1860 vpeljala, in tisto staro pravilo, da je taka šola naj boljša, katera naj bolj goji nemščino, zadobiva zopet svojo veljavo.“[58] In še na drugem mestu ima v mislih šole na Koroškem. „Koliko se je že med tem spremenilo, in koliko slovensko-nemških šol po Korotanu je že postalo zgolj nemških, zvedel bom potlej, ko ta imenik začne romati po svetu,“ pravi Močnik.

Od 1896 pa do ukinitve utrakvistične šole zasledimo več viškov boja za „uveljavitev“ slovenščine v ljudskih šolah, tako v monarhiji kot tudi pozneje v Prvi avstrijski republiki.

Velja pa tudi poudariti, da so se koroški politični krogi že pred formalno uveljavitvijo utrakvistične šole z odredbo z dne 14. 7. 1872, št. 1842[59] izrekli proti slovenskemu učnemu jeziku.

Ko so poslanci slovenske narodnosti v neki spomenici leta 1867 zahtevali enakopravnost slovenskega jezika v šolah, uradih ter pred sodišči in ko so ministrstvo za uk in bogočastje, notranje manistrstvo in pravosodno ministrstvo izdali tozadevne odloke o upoštevanju slovenščine pri podrejenih uradih na Koroškem, je koroški deželni odbor nastopil proti zahtevam poslancev slovenske narodnosti in pripomnil, da monarhija ne pozna poslancev narodnosti, temveč le poslance kronovin. Koroški deželni odbor je menil, da slovenski poslanci nimajo pravice govoriti v imenu koroškega prebivalstva. V odlokih je videl deželni odbor krepitev slovenskega in slabitev nemškega elementa na Koroškem. Koroška da je starodavna nemška cesarska dežela in nemški značaj dežele naj se ne spreminja z administrativnimi ukrepi; nemška kultura prekaša slovensko, nemški element pa naj bi se izkazal za podjetnejšega. Koroško prebivalstvo naj bi vselej živelo v „globokem miru in harmoničnem sožitju“.[60] Nemec je videl v Slovencu ljubega soprebivalca, še več, brata, kajti tako Nemec kot Slovenec sta se čutila kot Korošca. Koroški Slovenec v koroškem Nemcu ni nikoli videl sovražnika. Rad in voljno je prevzemal nemško kulturo in sredstvo za dosego le-te, to je jezik svojega nemškega sodeželana . . . „Ob oživljajočem soncu nemške kulture se je naš Slovenec ogreval in v njeno okolje se je vživel, naučil se je več kot nemško govoriti, naučil se je čutiti in misliti nemško. In to ne samo, ker je njegova eksistenca s tisočerimi nitmi povezana s to kulturo, ne, temveč tudi zaradi tega, ker je v njej videl odrešenje iz barbarstva. Promet, industrija, vsi življenjski pogoji vežejo koroškega Slovenca na Nemca. Samo nemška roka mu odvzema v mestih in trgih, ki je vsako in vsak na Koroškem še specifično nemško, njegove izdelke, samo industrija, ki jo je ustvarila nemška bistroumnost in ki je razširjena v vseh predelih dežele, mu daje delo, samo z nemščino se more sporazumevati preko mej svoje fare, samo nemški jezik in le nemška kultura mu odpirata svet.“[61] In tej kulturi in temu jeziku naj bi se moral odpovedati. Ves ta triumfalni pohod nemške kulture pa je potekal brez nasilja. „Novejšemu času je bilo pridržano, da tudi na Koroškem odkrije jezikovno vprašanje in našla se je stranka, ne, kasta, ki se je nenaprošena in nepoklicana proglasila za zagovornika dozdevno napadenih pravic koroških Slovencev. So edino in le člani slovenskega klera na Koroškem in njihovi maloštevilni pristaši, ki skrbijo v deželi za nelepo delo nacionalnega hujskanja in iz te okoliščine sledi, da ni nemški jezik, temveč da je nemška kultura, ki se tu napada.“[62] Pri prevelikem vplivu, ki ga je imel kler v preteklih desetletjih, je bil odškodovan po pisanju koroškega deželnega odbora le nemški element. Najdejo se seveda tudi še vse druge znane teze. Nazadnje pa odbor le preide na bistvo odgovora, ko meni, da bi upoštevanje slovenščine kot enakopravnega jezika v šolah, uradih in pred sodišči spremenilo „nemški značaj“[63] dežele na način, ki bi povzročil krik splošnega zgražanja in v drugem koraku bi se začela slavizacija dežele z dekreti.

Že v tem dokumentu najdemo vse tiste trditve, ki jih v poznejših letih stalno ponavlja uradna Koroška, ko uspešno odklanja slovenske zahteve. Nekateri elementi tega nemškega „pojasnjevanja“, ki se je razvilo v pravo ideologijo, so seveda starejšega izvora.

Ude[64] in Vouk[65] sta nakazala problematičnost nekaterih trditev nemškonacionalne publicistike, še prav posebno pa sta opozorila na okoliščine povpraševanja občinskih predstavništev glede njihovih želj po učnem jeziku v ljudskih šolah, ki ga navaja M. Wutte;[66] Wutte svoje trditve utemeljuje na pičlih primerih.

Po kategorizaciji ljudskih šol na slovenskem delu Koroške z odredbo z dne 14. 7. 1872, št. 1842, na a) šole z nemškim učnim jezikom, b) utrakvistične šole z začetnim poukom v slovenščini in naglim prehodom na nemščino ter c) šole s slovenskim učnim jezikom in nemščino kot obveznim učnim predmetom so dotedaj obstoječe slovenske šole začele propadati. Značilno je, da pristojni organi v tretjo kategorijo niso uvrstili nobene šole in je tako obstajala le na papirju. V to kategorijo tudi ne moremo šteti poznejše slovenske šole v Šentjakobu v Rožu, izvzeta je seveda šola na Jezerskem.

Na pomen ljudskega jezika, materinščine kot učnega jezika in kot osnovo za novo gospodarsko integracijo prav v drugi polovici 19. stoletja opozarjata Haas in Stuhlpfarrer. Med zapisanimi pravicami, tukaj mislita na znameniti člen XIX. in med realnostjo je obstajal prav na Koroškem velik razkorak. Značilno je, da za utrakvistične šole deželni šolski svet za Koroško dolga leta ni izdal nobenih učnih načrtov in da je to storil šele po številnih pritožbah in interpelacijah slovenskih poslancev.

Deželna uprava je razvila svojevrstne poglede na šolsko vprašanje. Ena teh trditev je bila, da koroško slovensko narečje ni identično s slovenščino. Najbolj priljubljena trditev koroških oblasti pa je bila, da je prebivalstvo z ureditvijo šole, kakršna je, zadovoljno in da se ne strinja z zahtevami slovenskih nacionalistov, hujskačev, ki vnašajo med oba naroda na Koroškem le seme prepira in razdora. Pri tem moramo upoštevati, da se nemški nacionalistični krogi s tezo o motenju koroškega miru razkrinkavajo sami. Po njihovem mnenju je zavladal nemir ob vsaki zahtevi koroških Slovencev, dotedaj pa je vladal seveda mir. Vsaka slovenska zahteva po enakopravnosti na kulturnem in političnem področju je praviloma povzročila „vihar razburjenja“.

Wutte proglaša za zastopnike Slovencev in za zagovornike utrakvistične šole osebe, ki se v življenju nikoli niso izkazale kot take,[67] prav tako se sklicuje na pravico staršev[68] ter govori o sodelovanju „rojenih Slovencev“ pri organizaciji šolstva na Koroškem. V mislih ima deželnega šolskega inšpektorja Gobaza iz Železne Kaple. Krilatica „rojeni Slovenec“ še pri tem avtorju najde še na drugih mestih.[69] Za neinformiranega bralca Wuttejevih razprav je to podatek, ki zavaja k napačnim sklepom. Nikjer namreč ni rečeno, da so ti „rojeni Slovenci“ postali medtem „Nemcem prijazni Slovenci“[70] in nastopili kot taki proti zahtevam koroških Slovencev po enakopravnosti.

Učni jezik na posameznih ljudskih šolah je praktično določal deželni šolski svet. Pri svojem sklepanju ni bil vezan na mnenje oziroma želje tistih, ki so šolo sovzdrževali. To dejstvo je osnovnega pomena pri nadaljnjem obravnavanju prošenj za slovenski učni jezik na koroških ljudskih šolah. Deželni šolski svet se je sicer skliceval na želje občine, okrajnega šolskega sveta, krajevnega šolskega sveta ali tudi na želje skupine staršev, če so le-ti zahtevali nemški učni jezik, bil pa je gluh in slep za prošnje in zahteve po slovenskem učnem jeziku, pa naj so prišle od katere koli strani. Ubral je tako taktiko, da je izigraval lokalne faktorje drugega proti drugemu. Tako je predstavljala utrakvistična šola „instrument za preprečitev nacionalne emancipacije koroških Slovencev“.[71]

(Dalje v prihodnji številki)

54 Slovenec, 18. aprila 1866
55 Programm des k.k. Staatsgymnasiums zu Klagenfurt 1852—1870
56 **V. Schmidt,** Zgodovina 3, str. 89
56 npr.: Koroškemu zgodovinarju Wutteju
57 **Lojze Ude,** Zgodovina slovenskega pouka na koroških osnovnih šolah od leta 1869 do danes; separat str. 174
58 Imenik šolskih oblasti, šol in učiteljev po Slovenskem, t. j. na slovenskem Štajerskem, Kranjskem, sl. Korotanu, Primorskem in slov. Ogrskem. Ljubljana 1874 str. 5
59 **Lojze Ude,** Zgodovina slovenskega pouka, str. 181
60 KLA Präs. Fasz. 76/1425 d 1867
61 n. n. m.
61 n. n. m.
63 n. n. m.
64 **Lojze Ude,** Zgodovina slov. pouka, str. 180
65 **Rudolf Vouk,** Utrakvistična šola 1870—1891. V: Koroški koledar str. 60
66 **Martin Wutte,** Die utraquistische Volksschule in Kärnten, Klagenfurt 1919, str. 13
67 n. n. m.
68 **Martin Wutte, Oskar Lobmeyer** — Die Lage der Minderheiten in Kärnten und in Slowenien, Klagenfurt 1926, str. 44
69 n. n. m., str. 45 in 55
70 **Janko Pleterski,** Narodna in politična zavest na Koroškem. Narodna zavest in politična orientacija prebivalstva slov. Koroške v letih 1848—1914. Razprave in eseji 7. Ljubljana 1975, str. 205—242
71 **Hanns Haas, Karl Stuhlpfarrer,** Österreich und seine Slowenen, Wien 1977, str. 15

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

SOBOTA, 25. 3.: 9.45 „Vse nitke v križe čas nam tke . . " (postni čas in velika noč v koroškem slovenskem pesništvu)

NEDELJA, 26. 3.: 7.05 Nagovor koroškega škofa ddr. J. Köstnerja — „Vstajenje Jezusa praznujmo . . ." (glasbena oddaja)

PONEDELJEK, 27. 3.: 7.05 Od pesmi do pesmi, od srca do srca

TOREK, 28. 3.: 9.30 Pisani svet — 13.45 Celovški radijski dnevnik — Šport — J. Virnik: Preprosta in šaljiva beseda modrijana iz Bohinja — Ob 140-letnici rojstva dr. Janeza Mencingerja

SREDA, 29. 3.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Od popevke do popevke

ČETRTEK, 30. 3.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — „Koroška poje" — 3. del

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 25. 3.: 15.10 Lumpacij Vagabund — 16.50 Lovec živali — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Vstajenje — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Najlepše v glasbi je adut — 22.05 Šport — 22.25 Lov na moža — 0.25 Poročila.

NEDELJA, 26. 3.: 11.00 Katoliška velikonočna božja služba — 12.00 Blagoslov Urbi et orbi — 15.30 Vrtnarka iz Ljubezni — 16.30 Otroška igra — 17.15 Calimero — 17.20 Na Makioja se lahko zaneseš — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Kdo sem ti? — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Hiša v Montevideu — 22.35 Dva vražja fanta iz Teksasa — 0.10 Poročila.

PONEDELJEK, 27. 3.: 14.30 Aladinove pustolovščine — 16.00 „Gestes de Renart le Goupil" — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Jeruzalem, Jeruzalem — 18.45 Srečanje z živalmi — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Kraj dejanja — 21.45 Šport — 21.55 Nočni izbor — 22.35 Poročila.

TOREK, 28. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Vizija ZDA — 10.00 Gost pri Clemensu Holzmeistru — 10.30 Lumpacij vagabund — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živalski raji — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Service-box — 20.15 Kaj sem jaz? — 21.05 Star biti je čudovita stvar, če nismo pozabili, kaj pomeni začetek" — 21.50 Poročila in šport.

SREDA, 29. 3.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Organizacija v gospodarstvu in upravi — 10.00 Nepoznano sosedstvo — 10.30 Hiša v Montevideu — 17.00 Na lutkovnem odru — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Očetje klamot — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Filmska komedija — 21.50 Poročila in šport.

Krajevni odbor Zveze slovenske mladine v Borovljah sporoča, da bo

POTUJOČA KNJIŽNICA

odprta vsak petek od 6. do 8. ure v društveni sobi SPD „Borovlje".

ČETRTEK, 30. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Francoščina — 10.00 Oglej — 10.30 Rdeči šotor — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prosim k mizi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Dopolnilo — 21.15 Moji najemniki so najboljši — 22.00 Poročila in šport.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 25. 3.: 17.00 Klub — 18.00 Hold Back the Dawn — 20.00 Galerija — 20.15 Divja raca — 22.00 Ella Fitzgerald in Joe Pass.

NEDELJA, 26. 3.: 16.30 Koncertna ura — Čas in računanje — 18.45 Mladi za mlade 17.30 O 9 (Solnograd) — 18.00 Dancing time — 19.45 Divje zelenje cveti v mestu — 20.00 Pomlad na Dunaju — 21.30 On hoče navzgor.

PONEDELJEK, 27. 3.: 18.00 Rdeči šotor — 20.00 Galerija — 20.15 Coppelia — 21.35 Peter Schreier poje — 21.45 Poskusi z mojo ženo.

TOREK, 28. 3.: 17.30 Nepoznano sosedstvo — 18.00 Organizacija v gospodarstvu in upravi — 18.30 Vprašanje človek — 19.30 Veselje ob glasbi — 20.00 Karl May — 21.30 Čas v sliki in kultura — 22.05 Klub 2.

SREDA, 29. 3.: 17.30 Viri zgodovine: Oglej — 18.00 Francoščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 O 9 (Zgornja Avstrija) — 19.00 Mejniki svetovne zgodovine — 19.50 Toccata in Fuge v d-molu BWV 565 J. S. Bach — 20.00 Teleobjektiv — 20.50 79 Park Avenue — 21.40 Čas v sliki in kultura — 22.15 Oprostite prosim motnjo — 22.25 Trailer.

ČETRTEK, 30. 3.: 17.30 Jakob Prandtauer in njegov krog — 18.00 Ruščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Portret — 19.30 Spotlight — 20.00 Karl May — 21.40 Čas v sliki in kultura — 22.15 Klub 2.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 25. 3.: 8.00 Poročila — 8.05 Zgodbe iz Kalevale — 8.15 Kosovirja na leteči žlici — 8.30 Vrtec na obisku — 8.45 Tehtnica za natančno tehtanje — 9.15 Pisani svet — 10.20 Študij na univerzi — 10.40 Velika soba — 11.40 Poročila 15.30 Poročila — 15.35 Nogomet Radnički — Borac — 17.30 Obzornik — 17.45 Konjiček grbavček — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Paul Gauguin — 20.55 TV žehtnik — 21.25 TV dnevnik — 21.40 625 — 22.20 Svetovno hokejsko prvenstvo skupine B: Jugoslavija — Romunija — Poročila.

NEDELJA, 26. 3.: 7.55 Poročila — 8.00 Za nedeljsko dobro jutro — 8.20 625 — 9.00 Gruntovčani — 9.55 Štafeta mladosti — 11.00 Kaj je narobe — 12.00 Kmetijska oddaja — 13.00 Poročila — 16.25 Svetovno hokejsko prvenstvo skupine B: Jugoslavija — Švica — 18.30 Okrogli svet — 18.45 Nastopa Mireille Mathieu — 19.30 Dnevnik — 20.00 Vrnitev odpisanih — 21.05 Pomorska impresija — 21.25 Dnevnik — 21.40 Glasbena medigra — 21.55 Nogomet Vojvodina — Hajduk — 22.25 Športni pregled — 23.15 Poročila.

PONEDELJEK, 27. 3.: 9.05 TV v šoli — 17.05 Poročila — 17.10 Čarobna žoga — 17.25 Svet, v katerem živimo — 17.55 Obzornik — 18.05 Da bomo lažje odločali — 18.15 Čas in računanje — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 Dnevnik — 20.00 Slovenija 1973 do 1977 — 21.05 Idomeneo — 23.10 Dnevnik.

TOREK, 28. 3.: 8.30 TV v šoli — 17.25 Poročila — 17.30 Glasba pred kamero —18.00 Obzornik — 18.10 Mali svet — 18.45 Po sledeh napredka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Diagonale — 20.50 Noči in dnevi — 21.50 Iz koncertnih dvoran — 22.25 Dnevnik.

SREDA, 29. 3.: 8.35 TV v šoli — 17.25 Poročila — 17.30 Kosovirja na leteči žlici — 17.50 Popotovanje v deželo lutk — 18.10 Obzornik — 18.20 Na sedmi stezi — 18.55 Nazaj v planinski raj — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna — 21.40 Majhne skrivnosti velikih kuharskih mojstrov — 21.45 Miniature — 22.00 Dnevnik.

ČETRTEK, 30. 3.: 9.00 TV v šoli — 17.20 Poročila — 17.25 Velike reke: Ren — 18.20 Obzornik — 18.35 Zgodbe iz Kalevale — 18.45 Tehtnica za natančno tehtanje — 19.30 Dnevnik — 20.00 Oči kritike — 20.45 Za konec tedna — 21.15 Na zvezi — 21.45 Dnevnik 22.00 Jazz na ekranu.

PETEK, 31. 3.: 9.00 TV v šoli — 17.25 Poročila — 17.30 Gozdne zgode in nezgode — 17.45 Deček Dominik — 18.10 Domači ansambli — 18.45 Človekovo telo — 19.30 Dnevnik — 20.00 Zabavno glasbena oddaja — 21.05 Razgledi — 21.40 Dnevnik — 21.55 Serpico — 22.45 Poročila.

SOBOTA, 1. 4.: 8.00 Poročila — 8.05 Zgodbe iz Kalevale — 8.15 Kosovirja na leteči žlici — 8.30 Tehtnica za natančno tehtanje — 9.00 Mali svet — 9.30 Po sledeh napredka — 10.00 Študij na univerzi — 10.30 Dokumentarna oddaja — 10.30 Paul Gauguin — Poročila — 15.20 Poročila — 15.25 Nogomet Sloboda — Partizan — 17.35 Obzornik — 17.45 Smrt muhe — 19.30 Dnevnik — 20.00 Šopek z bodečo žico — 21.05 Borsalino — 23.05 Dnevnik — 23.00 625 — 24.00 Poročila.

RADIO LJUBLJANA

SOBOTA, 25. 3.: 4.30 Dobro jutro! — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tednik — 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? — 11.03 Mi pojemo — 12.40 Veseli domači napevi — 14.05 Gremo v kino — 16.00 „Vrtiljak" — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.05 Pesem nas združi — 18.30 Glasbena abeceda — 19.45 Z ansamblom Bojan Adamič — 20.00 Srečanje — 21.00 Za prijetno razvedrilo — 21.30 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Popularnih dvajset — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

NEDELJA, 26. 3.: 4.30 Dobro jutro! — 8.07 Veseli tobogan — 9.05 Še pomnite, tovariši . . . — 10.05 Nedeljska panorama lahke glasbe — 11.00 Pogovor s poslušalci — 11.15 Voščila — 14.05 Nedeljsko popoldne — 17.50 Zabavna radijska igra — 19.45 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 Skupni program JRT — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Plesna glasba za vas — 0.05 Nočni program — glasba.

PONEDELJEK, 27. 3.: 4.30 Dobro jutro! — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Ringaraja — 9.20 Izberite pesmico — 9.40 Vedre melodije — 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? — 11.03 Za vsakogar nekaj — 12.10 Veliki revijski orkestri — 14.05 Amaterski zbori pred mikrofonom — 14.30 Voščila — 16.00 „Vrtiljak" — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.05 Izročila tisočletij (ljubezenske ljudske pesmi) — 18.25 Zvočni signali — 19.45 Z ansamblom Avgusta Stanka — 20.00 Kulturni globus — 20.10 Operne aktualnosti — 22.20 Popevke z jugoslovanskih studiev — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Za ljubitelje jazza — 24.00 Poročila.

TOREK, 28. 3.: 4.30 Dobro jutro! — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.30 Iz glasbenih šol — 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? — 11.03 Promenadni koncert — 12.40 Po domače — 14.05 V korak z mladimi — 16.00 „Vrtiljak" — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.05 Obiski naših solistov — 19.45 Z ansamblom Slavko Žnidaršič — 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi — 21.30 Zvočne kaskade — 22.20 Skupni program JRT — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Popevke se vrstijo — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

SREDA, 29. 3.: 4.30 Dobro jutro! — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Nenavadni pogovori — 9.25 Zapojmo pesem — 9.40 Aktualni problemi marksizma — 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? — 11.03 Po Talijinih poteh — 12.40 Pihalne godbe (Holandske) — 14.05 Ob izvirih ljudske glasbene umetnosti — 14.30 Voščila — 16.00 „Loto vrtiljak" — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.05 Odskočna deska — 19.45 Z ansamblom Jože Privšek — 20.00 Koncert iz našega studia — 22.20 S festivalov jazza — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Revija jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

Krožno potovanje po Jugoslaviji

Zveza koroških partizanov obvešča, da pripravlja letos dvanajstdnevno krožno potovanje po Jugoslaviji. Na tem zanimivem potovanju boste spoznali in si ogledali naslednje kraje: Maribor, Varaždin, Osijek, Novi Sad, Beograd (kjer bo tudi ogled mesta in vožnja z gliserjem po Donavi do velike elektrarne Derdap in nazaj), Kragujevac, Kraljevo, Niš, Skopje, Tetovo, Veleš, Bitola, Prespansko jezero, Ohrid (na programu je ogled mesta in Ohridskega jezera), Kosovo polje, Budva, Boka Kotorska, Dubrovnik, Metkovič, Mostar, Sarajevo, Travnik, Jajce, Drvar, Bihač, Plitvice, Zagreb in Ljubljano. Po mestih, kjer je predviden ogled, vas bodo vodili izkušeni lokalni vodiči, tako da boste podrobneje spoznali starejšo in mlajšo zgodovino teh krajev.

Potovanje, ki se bo pričelo v soboto 29. aprila in končalo v sredo 10. maja 1978, bo potekalo iz Celovca preko navedenih mest in nazaj v Celovec z avtobusom.

Cena potovanja po Jugoslaviji znaša 4900 šilingov na osebo. Naprošamo vse interesente krožnega potovanja po Jugoslaviji, še posebno lanskoletne udeležence izleta na Poljsko in Češko, naj o tem potovanju obvestijo tudi svoje prijatelje in znance.

Prijave pošljite kar najhitreje pismeno na naslov: Zveza koroških partizanov, Spitalgasse 12/III. 9020 Celovec-Klagenfurt ali po telefonu (0 42 22) 85 2 35.

Prijave sprejemamo vsak dan razen sobote in nedelje od 8. do 16. ure.

Zveza koroških partizanov

ŠPORTNI VESTNIK

SVETOVNI POKAL V SMUČANJU - FINALE V AROSI

Tekmovanja za svetovni pokal v smučanju v Arosi niso bila več odločilnega pomena, saj je odločitev pri moških kot pri ženskah že padla. Veleslalom za ženske je zase odločila Annemarie Moser (Avstrija) pred Nemko I. Epple in Švicarko Morerod. Nadaljne Avstrijke med prvimi desetimi: 5. Eberle, 6. Sölkner, 7. Sackl.

Pri moških je na svoj rojstni dan zmagal zopet enkrat Ingemar Stenmark. Distanciral je Wenzla in Lüscherja za več kot sekundo. Avstrijci so zasedli mesta 6, 9 in 10 (Stock, Enn, Hinterseer). Za zaključek tekmovanj za svetovni pokal v sezoni 1977-78 so se ženske in moški pomerili v paralelnem slalomu. Zopet je zmagala Moserjeva, ki je v finalu premagala Zechmeisterjevo. Phil Mahre pa je v moškem finalu za nekaj tisočink porazil zmagovalca svetovnega pokala Ingemarja Stenmarka.

SVETOVNO HOKEJSKO PRVENSTVO - SKUPINA C

Avstrijska hokejska reprezentanca je v Las Palmasu na Kanarskih otokih, zasedla za Nizozemsko (z 12 kanadskimi profesionalci) drugo mesto. Drugo leto bodo torej zopet nastopili v B-skupini. Po zmagah nad Dansko, Francijo, je sledila neodločena tekma proti Bolgariji. Ta izid nikakor ni bil na programu in bi Avstrijcem lahko preprečil vstop v B-skupino, saj so na Avstrijce še čakali težki nasprotniki kot Kitajska in Nizozemska. Toda po zmagah nad Kitajsko z 9:4, Španijo s 14:4 in Belgijo z 19:1, so si Avstrijci že zasigurali vstop v višji razred. Zaključna tekma proti Nizozemski je bila le še formalnega značaja, kdo bo zapustil hokejski „hram" kot zmagovalec. Nizozemska je bila predvsem telesno močnejša in je zmagala z 8:4 (5:1, 1:2, 2:1). Avstrijci so z mladim moštvom dosegli svoj zastavljeni cilj, drugo leto pa se bodo skušali obdržati v B-skupini. Največje zasluge za vstop v višjo skupino ima brez dvoma paradna vrsta KAC-ja, Sadinja-Pöck-König, ki je sama ustrelila več kot polovico avstrijskih golov.

Prijateljska tekma

SAK — SELE 6:3 (4:1)

Postava SAK: Malle; Woschitz, Velik, Lampichler, S. Kupper (Perč M.); Oraže, Kupper M., Hribar; Perč J. (Zablatnik G.), Hobel, Blajs.

Preteklo soboto sta se v prijateljski tekmi pomerili moštvi Slovenskega atletskega kluba in Sel. Za to tekmo je bilo značilno, da so Selani (ki niso še veliko trenirali) bili SAK-u enakovreden nasprotnik le v prvih minutah ter ob koncu, ko je koncentracija SAK-ove obrambe že nekoliko popustila.

Selani so po napaki obrambe v 15. minuti šli v vodstvo. Po strelu nepokritega S. Olipa je poskrbel za gol mladi Andi Doujak. Šele po tem golu so igralci SAK-ja našli k svoji igri. Hribar je z lepim strelom, ki se je še odbil od enega obrambnega igralca Selanov, izenačil. Po lepem napadu na levi strani je Hobel dal drugi gol, nekaj minut pozneje je prodrl v šestnajstmetrski prostor Zablatnik in z močnim strelom premagal jugoslovanskega golmana Žarka Marača, ki brani za Selane. Nekaj pred koncem prvega polčasa je uspelo Kupper Marku ponovno prelisičiti nasprotnega vratarja. V drugem polčasu je igra nekoliko zamrla. Zablatnik in Hobel sta ponovno streljala in zvišala na 6:1. Proti koncu igre pa so Selani z dvema goloma nekoliko olepšali rezultat.

Čeprav je manjkalo nekaj igralcev (Pandel, Polanšek, Beton, Jakovac, Krnič), so nogometaši SAK-ja igrali že nekaj boljše kot v Globasnici, predvsem v napadu so igrali zelo dinamično in z hitrimi protinapadi preko kril so vedno spet ogrožali selski gol. Selanom se še pozna, da niso veliko trenirali, njihova slaba točka pa je v obrambi.

SV-DONAU — SAK 0:2 (0:1)

Postava SAK: Marič, Pandel, Lampichler, Woschitz, Blajs; Hribar, Kupper M., Zablatnik P. (Krištof); Velik, Hobel, Zablatnik G.

Dan navrh je SAK nastopil v Celovcu proti nogometnemu klubu Donau. Trener Rogič je poskusil nekaj novih variant, saj hoče do začetka prvenstva najti najboljši sestav moštva. Namesto bolnega Malleja je branil selski vratar Marič, ki pa ni imel dosti dela. Že kar v prvih minutah je Hobel po podaji Velika premagal nasprotnega vratarja in vsi so si pričakovali visoko zmago, podobno kot proti Selanom. Toda v nadaljnjem poteku igre so se Celovčani dobro znašli in uspešno ubranili vse napade slovenskih nogometašev.

V začetnih fazah drugega polčasa so igralci SAK še naprej napadali, toda ni jim uspel noben zadetek. Šele nekaj minut pred koncem je po izvrstni kombinaciji Hribarja in Kuppra, po podaji Woschitza, z udarcem z glavo, Velik dal drugi gol. Obramba SAK z nasprotnikovimi napadalci ni imela kakih težav, napad pa ni izkoristil vseh možnosti. Igra slovenskih nogometašev ni bila slaba, manjkalo je le malo sreče in rezultat bi se bil lahko glasil 5 ali 6:0.

Povratne tekme v četrtfinalu za evropske pokale

TEKMOVANJE DEŽELNIH PRVAKOV

B. Mönchengladbach — SW Innsbruck 2:0 (2:0), skupno 3:3; Gladbach zaradi gola v tujini v polfinalu.

Juventus — Ajax 1:1 (1:1, 1:0) po podaljšku. V enajstmetrovkah je Juventus zmagal s 3:0 in se uvrstil med zadnje 4 ekipe.

Atletico Madrid — **Brügge** 3:2 (2:0) Brügge se je kvalificiral s skupnim rezultatom 4:3.

Liverpool — Benfica 4:1 (2:1). Skupni rezultat 5:2 za Liverpool.

Avstrijski prvak Innsbruck, ki je prvo tekmo z nemškim prvakom dobil s 3:1 je kljub dobri igri na Bökelbergu podlegel Borusiji z 2:0 in s tem rezultatom nesrečno izpadel. Igra je bila izredno hitra in Nemci so šli v 20. minuti po enajstmetrovki Bonhofa v vodstvo, v 31. minuti je Heynckes poskrbel za končni rezultat. Innsbruck je imel nekaj šans, toda malo sreče. Enkrat je Welzl celo zadel prečko. Proti koncu pa Avstrijci niso imeli več moči, da bi dosegli le še vstop v polfinale.

V ostalih tekmah ni bilo kakih posebnih presenečenj, le Juventus je doma imel več težav, kot je bilo pričakovati, saj so izločili Ajax šele v enajstmetrovkah. V Zürichu so že izžrebali polfinalne tekme. Tu se bosta ponovno srečala lanskoletna finalista Liverpool in Mönchengladbach. V drugi tekmi se bosta za vstop v finale borila Juventus in Brügge.

TEKMOVANJE POKALNIH ZMAGOVALCEV

Hajduk Split — **A. Wien** 1:1 (1:1, 1:0) po podaljšku. Dunajčani so zmagali v enajstmetrovkah 3:0.

Dinamo Moskva — Sevilla 3:0 (0:0) Dinamo z 3:0 v polfinalu.

Twente Enschede — Velje BK 4:0 (3:0) Twente se je kvalificiral s 7:0

Anderlecht — FC Porto 3:0 (2:0) Anderlecht z rezultatom 3:1 v polfinalu

Kdo bi si mislil, da bo Hajduk po neodločenem rezultatu, ki ga je dosegel na Dunaju, izpadel? Pred 30.000 navdušenimi (samo ob začetku) gledalci, Hajduk nikakor ni našel k svoji igri. Preveč je bila igra v znamenju solistov Šurjaka in Žungula, ki sta preveč poskušala na lastno srečo in ob tem čisto pozabila na ostalo moštvo. Kot programirano je Hajduk po golu Čopa šel v vodstvo. In ko je nekaj minut pred polčasom sodnik prisodil domačim enajstmetrovko, je vse mislilo, da je odločitev padla. Spličani so se že videli v polfinalu, toda Rukljač je najstrožjo kazen izvedel tako slabo, da jo je Baumgartner, vratar Dunajčanov ubranil. To je Dunajčane tako podprlo, da so v drugem polčasu izvrstno zaigrali in bili Spličanom vsaj enakovredni. Po lepi akciji so tudi izenačili. Gol je dal Daxbacher. Ker po regularnem času ni padla odločitev in ker tudi v podaljšku ni bilo nadaljnjih zadetkov, so streljali enajstmetrovke. Najprej je streljal za Hajduk Šalov — prečko. Nato je Parits ukanil Spliškega golmana 1:0. Nato pa je sledil nastop Baumgartnerja. Zaporedoma je ubranil penala, katerega sta slabo streljala Čop oz. Jerković. Drazan in Prohaska sta ponovno premagala Kataliniča in odločitev je padla — Dunajčani so v polfinalu. Njihov nasprotnik pa bo Dinamo iz Moskve. Druga tekma Twente — Anderlecht.

UEFA-POKAL

Izidi:

Grasshoppers — E. Frankfurt 1:0 (1:0)
Grasshoppers zaradi golov v tujini v polfinalu
Barcelona — Aston Villa 2:1 (0:0) Barcelona s 4:3 v polfinalu
PSV Eindhoven — Magdeburg 4:2 (2:1)
Eindhoven s 4:3 v polfinalu
Carl Zeiss Jena — Bastia 4:2 (2:1) Bastia z 9:6 v polfinalu

Tekme v polfinalu:

Grasshoppers — Bastia
PSV Eindhoven

Vse polfinalne tekme bodo 29. marca oz. 12. aprila.

Tudi v avstrijskem pokalnem tekmovanju so pretekli teden izžrebali polfinale. Innsbruck se bo pomeril z Dunajskim cupfighterjem Austrio, Austria Salzburg pa bo imela v gosteh VOEST iz Linza.

KPD „Drava" v Žvabeku - Športna sekcija prireja na velikonočni ponedeljek

1. ŽVABEŠKI NAMIZNOTENIŠKI TURNIR

Otvoritev turnirja ob 10. uri v farni dvorani v Žvabeku. Tekmovalo se bo v dveh skupinah — B in C. V skupini B bodo nastopili moški začetniki in igralci, ki ne nastopajo v koroškem prvenstvu. V skupini C bodo nastopala dekleta. Prijave do 25. marca na naslov: Lutnik Jakob, Žvabek, 9150 Pliberk. Prijavnina znaša 20 šilingov.

Za zmagovalce so pripravljene lepe nagrade.

MIKLOVA ZALA

ob 500-letnici turških vpadov in 75-letnici ustanovitve SPD „Rož"

v soboto 1. aprila ob 19.30 uri in v nedeljo 2. aprila ob 19.30 uri v farni dvorani v Št. Jakobu v Rožu.

Nastopajo igralci SPD „Rož" iz Št. Jakoba v Rožu v režiji Petra Stickra. Prodaja vstopnic 1 uro pred predstavama.

Prisrčno vabljeni!

- **INTENZIVNI TEČAJ ZA SLOVENŠČINO v soboto 8. aprila od 9. do 18. ure.**
- **SEMINAR KDZ „GOVORNIŠKO ŠOLANJE" od petka 31. marca ob 18. uri do nedelje 2. aprila ob 13. uri v domu v Tinjah.**

Voditelj: Miha Zablatnik